

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

**Кафедра міжнародних відносин
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
Освітня програма 291.00.02 «Регіональні студії»**

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ**

**Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Строкань Таїсії
Анатоліївни**

**Науковий керівник:
викладач кафедри
міжнародних відносин
Ковальчук В. В.**

Київ – 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження.....	7
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження.....	11
РОЗДІЛ 2. ГЕОПОЛІТИЧНА РОЛЬ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	17
2.1. Історичні основи формування зовнішньої політики Польщі.....	17
2.2. Членство в ЄС та НАТО як пріоритети зовнішньої політики Польщі.....	23
2.3. Внесок Польщі в європейські інтеграційні процеси.....	30
2.4. Відносини Польщі з провідними міжнародними акторами.....	35
РОЗДІЛ 3. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	42
3.1. Еволюція польсько-українського партнерства.....	42
3.2. Досвід Польщі для України у пріоритетних напрямках співпраці.....	50
3.3. Виклики та перспективи двостороннього партнерства.....	58
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	72

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВВП	Валовий внутрішній продукт
ЄС	Європейський Союз
НАТО	Організація Північноатлантичного договору
НУО	Неурядова організація
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
ООН	Організація Об'єднаних Націй
РЄ	Рада Європи
СОТ	Світова організація торгівлі
США	Сполучені Штати Америки
ЦСЄ	Центрально-Східна Європа

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна система міжнародних відносин характеризується високою динамікою, загостренням геополітичних конфліктів та зміною глобальних балансів впливу. На цьому тлі досвід країн Центральної Європи, зокрема Республіки Польща, набуває особливої актуальності для України, яка перебуває на етапі активної трансформації своїх зовнішньополітичних та безпекових орієнтирів.

Республіка Польща, як держава, що успішно реалізувала курс на євроатлантичну інтеграцію та посіла активну позицію в системі міжнародної безпеки, може стати цінним орієнтиром для української зовнішньої політики. Її шлях до членства в ЄС та НАТО, що супроводжувався глибокими інституційними та економічними реформами, а також посиленням обороноздатності, є прикладом успішної трансформації. Досвід Польщі у відстоюванні національних інтересів в інтеграційних об'єднаннях та її роль у формуванні регіональних безпекових ініціатив є надзвичайно цінним для України.

В умовах повномасштабної війни Росії проти України досвід Польщі як союзника та регіонального лідера стає не лише корисним, а й стратегічно важливим для формування нової моделі взаємодії України із світом. Аналіз польського досвіду дозволить не лише виявити ефективні стратегії інтеграції, але й спрогнозувати можливі виклики, а також визначити напрямки поглиблення двосторонньої співпраці в економічній, політичній та безпековій сферах, що є запорукою подальшої євроатлантичної інтеграції України та зміцнення регіональної стабільності.

Об'єктом дослідження є процес формування та здійснення зовнішньої політики Республіки Польща в системі сучасних міжнародних відносин.

Предметом дослідження є досвід Республіки Польща у сфері зовнішньополітичної, інтеграційної та безпекової діяльності та можливості його застосування в українській зовнішній політиці.

Метою дослідження є аналіз ролі Республіки Польща в сучасній міжнародній системі та визначення можливостей адаптації її досвіду для вдосконалення зовнішньополітичної стратегії України.

Для досягнення поставленої мети, потрібно виконати наступні **завдання**:

- визначити стан наукової розробки проблеми та охарактеризувати джерельну базу дослідження;
- дослідити історичні передумови та сучасні пріоритети формування зовнішньої політики Республіки Польща;
- визначити роль та місце Польщі в європейських інтеграційних процесах і відносинах з ключовими міжнародними акторами;
- оцінити еволюцію та ключові напрямки польсько-українських відносин;
- оцінити досвід Польщі та виявити можливості й виклики його імплементації для української зовнішньої політики та двостороннього партнерства.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні сучасних підходів до аналізу міжнародної політики Республіки Польща та розширенні бази для порівняльних досліджень міждержавного досвіду у сфері інтеграції та безпеки, зокрема для України.

Практичне значення дослідження визначається можливістю використання висновків у розробці стратегій зовнішньополітичної діяльності України, а також у сфері аналітики для урядових структур, наукових центрів освітніх програм з міжнародних відносин.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження за темою «Республіка Польща в системі міжнародних відносин: досвід для України» були апробовані на IX Міжнародній студентській науковій конференції «Актуальні питання та перспективи проведення наукових

досліджень» секції «Міжнародні відносини», яка відбулася 30 травня 2025 року¹.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які поділяються на підрозділи, висновків та списку використаних джерел і літератури (62 матеріали). Сукупний обсяг роботи становить 79 сторінок.

¹ Строкань Т. Республіка Польща в системі міжнародних відносин: досвід для України. *Актуальні питання та перспективи проведення наукових досліджень: матеріали IX Міжнар. студент. наук. конф. Рівне, 30 трав. 2025 р.* С. 206-208.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Республіка Польща є однією з ключових держав Центральної Європи, яка відіграє важливу роль у системі сучасних міжнародних відносин. Вона розташована на перетині Східної та Західної Європи, відіграє ключову роль у сучасній системі міжнародних відносин. Її геополітичне положення, історичний досвід та активна зовнішня політика визначають значущість Польщі як у європейському, так і в глобальному контексті.

Першочерговим завданням дослідження є визначення ролі Республіки Польща в системі сучасних міжнародних відносин. Дане питання вивчали свого часу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Наукова оцінка цього питання є неоднозначною. Дослідники (зокрема, Броніславський Е.², Кузняр Р.³, Чапутович Я.⁴). зосереджується на аналізі зовнішньополітичного курсу Польщі в контексті її місця та ролі у системі міжнародних відносин.

Досить багато наукових праць присвячено вивченню ролі Польщі в європейських інтеграційних процесах (Руда О., Піх О.⁵) а також аналізу її двосторонніх відносин із країнами Європи – такими як Німеччина, Велика Британія та інші, включаючи Україну (Афанасьєв І.⁶, Глібов В., Горун Д.⁷ та

² Броніславський Е. Польський Діалог. Тбілісі : Ганатлеба, 1990. 640 с.

³ *Polityka zagraniczna RP, 1989-2002* / ред.: K. Roman, S. Krzysztof. Warszawa : ASKON, 2002. 491 с.

⁴ Kącka K. "Teorie stosunków międzynarodowych. Krytyka i systematyzacja", Jacek Czaputowicz, Warszawa 2007. *Historia i Polityka*. 2015. № 7. С. 173. URL: <https://doi.org/10.12775/hip.2008.009> (дата звернення: 13.06.2025).

⁵ Руда О. В., Піх О. М. Польща на шляху системної трансформації: зовнішньополітичні виклики та внутрішньополітичні реформи (1989–2004). *Central Eastern Europe under 1989–2022 socio-economic, political, and cultural-educational transformations: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. Р. 176–203.

⁶ Афанасьєв І. Польсько-українські відносини 1991-1999 рр. в українських наукових та публіцистичних працях. *Магістеріум*. № 7.

⁷ Глібов В., Горун Д. Українсько-польські взаємини в пострадянський період. *Політика і час*. 1997. № 5-6.

інші). Водночас, значна частина досліджень зосереджується переважно на періоді після 2004 року, коли Польща приєдналася до Європейського Союзу.

Питання формування та реалізації курсу на європейську інтеграцію в перше десятиріччя польської демократії досліджене недостатньо. Лише окремі науковці, зокрема Звягіна О.⁸, аналізують окремі події 1990-х років, що стали визначальними для формування зовнішньополітичного курсу Польщі, орієнтованого на вступ до єдиного європейського простору в рамках ЄС.

Джерельна база дипломної роботи охоплює комплекс нормативно-правових актів, міжнародних документів, офіційних заяв, виступів, публікацій ЗМІ, аналітичних оглядів, та інформацій з веб-ресурсів міжнародних, державних і недержавних установ, які відіграють важливу роль у вивченні зовнішньої політики Республіки Польща та українсько-польських відносин.

Нормативно-правові документи є фундаментальною основою для розуміння політичної системи, конституційного устрою та зовнішньої політики Республіки Польща. Вони визначають правові межі, в яких формується й реалізується державна політика, зокрема в галузі міжнародних відносин. Зокрема, використано Конституцію Республіки Польща від 2 квітня 1997 року⁹, яка визначає загальні засади зовнішньої політики держави. Важливим джерелом є також Заява Комітету Верховної Ради України у закордонних справах щодо ухвалення Сеймом і Сенатом Польщі постанов від 7 і 22 липня 2016 року стосовно Волинської трагедії¹⁰, що має значення у контексті українсько-польського історичного діалогу.

Документи міжнародних організацій та міждержавних структур відіграють ключову роль у контексті вивчення зовнішньої політики Польщі,

⁸ Звягіна О. М. Ключові аспекти зовнішньої політики Польщі у дев'яності роки ХХ сторіччя. *Гуманітарний журнал*. 2013. № 1-2. С. 168–169.

⁹ The Constitution of the Republic of Poland of April 1997 : adopted by the National Assembly on 2 April 1997, approved by the Nation in the constitutional referendum on 25 May 1997, and promulgated by the President on 16 July 1997. *Warsaw : Sejm Library, 1997.*

¹⁰ Заява Комітету Верховної Ради України у закордонних справах у зв'язку з ухваленням Сенатом і Сеймом Республіки Польща постанов від 7 і 22 липня 2016 року щодо Волинської трагедії : Заява Ком. Верхов. Ради України від 22.07.2016. URL:<https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/133552.html> (дата звернення: 25.04.2025).

оскільки вона є активним членом Європейського Союзу, НАТО, ООН та інших важливих міжнародних інституцій. У матеріалах простежується активна участь Польщі в розробці та реалізації зовнішньополітичної стратегії Євросоюзу на східному напрямі. Особливо показовими є висновки Ради ЄС щодо безпеки на східному кордоні ЄС (Council conclusions on Eastern Partnership and Ukraine)¹¹, де Польща виступає «адвокатом» європейської інтеграції України, підтримує санкції проти Росії та сприяє залученню міжнародної допомоги. Одним із базових міжнародних документів, що окреслює рамки сучасної зовнішньої політики Польщі, є Стратегічна концепція НАТО (Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization¹²).

Офіційні заяви, виступи, повідомлення урядовців та дипломатів допомогли аналізувати пріоритети зовнішньополітичного курсу країни. Серед таких джерел – Виступ Президента Польщі А. Дуди під час підписання «Закону про оборону Вітчизни»¹³, що дає уявлення про сучасну концепцію національної безпеки. Іншими важливими джерелами є щорічна Інформація Міністра закордонних справ Польщі про зовнішньополітичні завдання на 2024 рік та «Development Cooperation Plan for 2024»¹⁴, що відображає напрями міжнародного співробітництва. Також підписання між Україною та Польщею Меморандуму про співпрацю у сфері регіональної політики, відновлення та євроінтеграції (2025)¹⁵.

¹¹ NATO Secretary General's Annual Report 2024. Brussels : NATO Public Diplomacy Division, 2025. 102 p. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2025/4/pdf/sgar24-en.pdf (дата звернення: 20.05.2025).

¹² NATO. Strategic Concept. Madrid, 29 June 2022. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept> (дата звернення: 16.05.2025).

¹³ Ministry of National Defence of Poland. Poland in NATO – 20 Years. URL: <https://www.gov.pl/web/national-defence/poland-in-nato-20-years> (дата звернення: 17.04.2025).

¹⁴ The Development Cooperation Plan for 2024 approved - Polish aid. *Gov.pl*. URL: <https://www.gov.pl/web/polishaid/the-development-cooperation-plan-for-2024-approved> (дата звернення: 06.04.2025)

¹⁵ Ukraine and Poland signed a Memorandum of cooperation to support local self-government reform in Ukraine. 2014. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/247826606> (дата звернення: 12.04.2025).

Інформаційні та публіцистичні джерела, зокрема матеріали провідних міжнародних і українських видань, були цінними для розкриття динаміки сучасних подій: Polska Agencja Prasowa¹⁶, Укрінформ¹⁷, Reuters¹⁸ тощо. Наприклад, повідомлення про політичні події в Польщі після президентських виборів 2025 року.

Інформація з офіційних веб-сайтів державних і недержавних організацій. Такі джерела містять інформацію про стан і перспективи двосторонніх відносин, регіональне співробітництво, публічну дипломатію та міжнародні ініціативи. До цієї категорії належать матеріали з сайтів Gov.pl¹⁹, PAUCI Foundation²⁰, Pew Research Center²¹ тощо.

Не дивлячись на наявну кількість матеріалів з питань визначення ролі Республіки Польща в системі міжнародних відносин, на сучасному етапі, ця тема недостатньо вивчена у науковій літературі.

Науковці, досліджуючи дане питання, приділяють більшу увагу міжвоєнному періоду та періоду вступу до ЄС та НАТО. Достатньо описані історичні та соціально-економічні передумови, але погано досліджене питання можливості імплементації досвіду Польщі Україною. Ці чинники зумовили потребу більш глибокого аналізу даного питання, що стало вибором теми проведеного наукового дослідження.

Крім того, структурована джерельна база забезпечує ґрунтовне емпіричне підґрунтя для аналізу зовнішньополітичного курсу Польщі, її ролі

¹⁶ Polska Agencja Prasowa. URL: <https://www.pap.pl/ua/ukrainian/news/20-rokiv-perebuvannya-polschi-v-es-stali-periodom-strimkogo-ekonomichnogo-rostu-ta> (дата звернення: 15.05.2025).

¹⁷ Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3976906-polsa-pidpisala-zi-ssa-ugodu-pro-kupivlu-elementiv-dla-sistemi-patriot-na-2-milardi.html> (дата звернення: 12.04.2025).

¹⁸ Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/polands-tusk-seeks-fresh-start-after-presidential-election-blow-2025-06-11/> (дата звернення: 05.06.2025).

¹⁹ Gov.pl website. URL: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/information-of-minister-of-foreign-affairs-on-polish-foreign-policy-tasks-in-2024> (дата звернення: 05.04.2025).

²⁰ Polish-Ukrainian Cooperation Foundation PAUCI. Foundation. URL: <https://pauci.org/en/foundation> (дата звернення: 28.04.2025).

²¹ Pew Research Center. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/12/05/people-around-the-globe-are-divided-in-their-opinions-of-china/> (дата звернення: 28.04.2025).

в регіоні Центральної Європи, безпекових пріоритетів та українсько-польських відносин у багатовимірному контексті.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

У контексті дослідження ролі Республіки Польща в системі сучасних міжнародних відносин та можливості використання її досвіду для України, важливо визначити ключові поняття та методологічні підходи, що забезпечують глибоке розуміння теми.

Міжнародні відносини є складною системою політичних, економічних, правових та інших взаємодій між державами і суб'єктами міжнародної системи. У цьому контексті Республіка Польща відіграє важливу роль як активний учасник міжнародних процесів, входячи до таких організацій, як Європейський Союз, НАТО та Організація Об'єднаних Націй. Її геополітичне положення та історичний досвід зумовили особливу позицію Польщі в архітектурі сучасної європейської безпеки. У тому числі це проявляється через послідовну підтримку України у війні проти Росії, що виражається як у дипломатичному, так і в гуманітарному й військовому вимірах.

Зовнішня політика – це стратегія та тактика держави у відносинах з іншими країнами та міжнародними організаціями Республіки Польща, сформована після здобуття нею незалежності, орієнтується на інтеграцію до західних політичних та безпекових структур. Польща стратегічно вибудовує свої відносини з міжнародними партнерами, зокрема активно підтримує Україну через участь у дипломатичних ініціативах, лобіювання санкцій проти Росії в межах ЄС, а також шляхом просування ідеї повноцінного членства України в Європейському Союзі. Така політика є логічним продовженням курсу, започаткованого ще в 1990-х роках, коли Республіка Польща чітко окреслила свої євроатлантичні орієнтири.

Євроатлантична інтеграція – процес приєднання країн до європейських та атлантичних організацій, а саме ЄС та НАТО. Досвід Польщі став орієнтиром для держав, що пройшли постсоціалістичну трансформацію.

Зокрема, українська зовнішня політика значною мірою орієнтується на польський досвід реформ і міжнародної взаємодії. Польща, пройшовши шлях від трансформаційного суспільства до повноцінного члена євроатлантичної спільноти, нині виступає провідником цих цінностей для своїх східних сусідів.

Одним із важливих інструментів просування інтересів Республіки Польща у зовнішньополітичній площині є публічна дипломатія. Публічна дипломатія – використання комунікаційних стратегій для впливу на громадську думку в інших країнах з метою досягнення зовнішньополітичних цілей. Через комунікаційні кампанії, культурні проєкти та інститути, такі як Польський інститут у Києві, Варшава формує позитивний імідж країни, посилює довіру до себе як до надійного партнера та поглиблює міждержавну співпрацю. Цей підхід особливо актуальний в умовах гібридної війни, коли інформаційна сфера стає не менш важливою, ніж збройна.

Регіональна безпека – сукупність заходів та стратегій, спрямованих на забезпечення стабільності та миру в певному геополітичному просторі. У сфері регіональної безпеки Республіка Польща проявляє себе як стабілізуючий чинник Центрально-Східної Європи. Створення таких регіональних форматів, як «Люблінський трикутник» (Польща–Україна–Литва) або участь у «Бухарестській дев'ятці», свідчить про стратегічну орієнтацію Польщі на забезпечення безпеки не лише національного, а й регіонального рівня. Активна політика Варшави у сфері оборони, а також збільшення оборонного бюджету підтверджують її намір виступати захисником стабільності в регіоні.

З огляду на геополітичні реалії, Польща виконує функцію буфера між Західною Європою та східними зонами нестабільності. У цьому полягає важливий геополітичний вимір її зовнішньої політики. Через активну позицію у східній політиці ЄС та участь у проєктах транскордонного співробітництва Польща формує образ «форпосту» європейських цінностей на східному кордоні Європи.

Варто також відзначити вагому роль Республіки Польща у наданні міжнародної допомоги Україні. Міжнародна допомога – надання фінансових,

гуманітарних, військових або технічних ресурсів однією державою іншій для вирішення внутрішніх або зовнішніх викликів. Упродовж 2022–2023 років Польща не лише передавала Україні військову техніку, але й відкрила кордони для понад трьох мільйонів українських біженців. Було організовано масштабні логістичні платформи для постачання гуманітарної допомоги, а також розгорнуто програми підтримки українських освітян і студентів.

Політика добросусідства Польщі у стосунках з такими державами, як Україна, Молдова, Литва та навіть Білорусь, свідчить про прагнення Варшави до побудови стабільного геополітичного простору навколо своїх кордонів. Зокрема, заснування «Люблінського трикутника» стало відповіддю на потребу в узгодженій безпековій, гуманітарній та євроінтеграційній стратегії трьох держав.

Європейська солідарність – концепція взаємопідтримки та спільних дій країн-членів ЄС на засадах спільних цінностей. Ідея європейської солідарності, що лежить в основі політики Європейського Союзу, також активно просувається Республікою Польща. У межах європейських інституцій Польща виступає за консолідовану відповідь на російську агресію, підтримує санкційну політику та зміцнює трансатлантичну єдність, наголошуючи на важливості збереження спільних демократичних цінностей.

Паралельно з цим Польща ефективно використовує м'яку силу – інструмент культурного, освітнього та інституційного впливу без прямого тиску. Через програми академічного обміну, зокрема «Gaude Polonia», стипендії для українських студентів, а також активну історичну політику, Республіка Польща зміцнює гуманітарний вимір своєї зовнішньої політики. Це дозволяє формувати позитивну ідентичність Польщі як дружньої, відкритої та надійної держави-сусіда.

Нарешті, фундаментальним інструментом міжнародної взаємодії Республіки Польща залишається дипломатія. Дипломатія – інструмент зовнішньої політики держави, що передбачає переговори, підписання міжнародних договорів, участь у міжнародних організаціях. Польські

дипломати відіграли важливу роль у процесі надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі у 2022 році, а також у просуванні ідеї створення міжнародного трибуналу для розслідування злочинів агресії Росії. Це є свідченням високої дипломатичної активності Варшави та її готовності не лише реагувати, але й ініціювати важливі міжнародні процеси.

Отже, діяльність Республіки Польща у сфері міжнародних відносин демонструє багатовимірний підхід до забезпечення національних інтересів, стабільності у регіоні та підтримки партнерів. Комплексне застосування інструментів зовнішньої політики, публічної дипломатії, м'якої сили та багатостороннього співробітництва робить Польщу важливою складовою сучасної системи міжнародної безпеки.

Дослідження ролі Республіки Польща в системі сучасних міжнародних відносин та її досвіду для України потребує всебічного міждисциплінарного підходу, який дозволяє інтегрувати знання з міжнародних відносин, політичної науки, історії, соціології та економіки. Такий підхід створює можливість комплексного аналізу досліджуваної проблеми, враховуючи не лише зовнішньополітичні чинники, але й внутрішньополітичні передумови та соціально-економічні процеси. Використання різних методологічних підходів сприяє формуванню об'єктивного й багатовимірного уявлення про зовнішню політику Польщі, а також дозволяє екстраполювати корисний досвід у контексті української зовнішньої політики.

У процесі дослідження для досягнення поставленої мети та завдань було використано комплекс загально філософських, загальнотеоретичних та прикладних методів наукового пізнання.

У межах загально філософських методів було застосовано системний підхід, який передбачає розгляд Польщі як складового елементу міжнародної системи, а також методи аналізу та синтезу для розчленування складних явищ на їхні складові та подальшого узагальнення. Завдяки системному підходу дослідження охоплює складну мережу взаємозв'язків між Польщею,

Європейським Союзом, НАТО, США, сусідніми країнами та міжнародними організаціями. Це дозволяє зрозуміти, як зовнішньополітичні рішення Польщі впливають на архітектуру безпеки у Центрально-Східній Європі та на регіональний баланс сил. Також використано принцип історизму, що дав змогу осмислити історичну еволюцію зовнішньої політики Польщі у посткомуністичний період і простежити її інтеграцію в євроатлантичні структури. Застосування міждисциплінарного підходу як складової загальної методологічної основи дозволило розглядати об'єкт дослідження через призму взаємодії різних дисциплін, зокрема аналізуючи вплив історичних, культурних, соціальних та економічних чинників на зовнішню політику.

До загальнотеоретичних методів, використаних у роботі, належить історико-порівняльний метод, який дозволив виявити як спільні риси, так і відмінності у зовнішньополітичному розвитку Польщі та України. Він дав змогу проаналізувати траєкторії євроінтеграції обох країн, особливо в аспекті внутрішніх реформ і зовнішньополітичних стратегій. Також було використано історико-генетичний метод, який допоміг дослідити витoki та етапи формування зовнішньої політики Польщі у контексті її трансформацій після розпаду соціалістичного блоку. У рамках методу критичного аналізу документів досліджено нормативно-правову базу, стратегічні документи, урядові заяви, програми зовнішньої політики та безпеки. Важливим інструментом цього методу став контент-аналіз, що дозволив виявити основні наративи, концепти та пріоритети зовнішньої політики Польщі, а також провести зіставлення між офіційною риторикою та практичною реалізацією заявлених цілей.

Серед прикладних методів важливу роль відіграє метод кейс-стаді, який дозволив здійснити глибокий аналіз конкретних зовнішньополітичних ситуацій і рішень. Зокрема, було розглянуто участь Польщі в ініціативі «Тримор'я», а також її роль у підтримці України під час збройної агресії Росії з 2022 року. Аналіз цих кейсів дав змогу з'ясувати механізми реалізації зовнішньої політики, інструменти дипломатичного впливу, логістичну й

гуманітарну підтримку, а також оцінити ефективність польських дій у міжнародному контексті. Цей метод дозволяє не лише реконструювати події, а й оцінити їхнє значення для формування нових підходів у зовнішній політиці.

Отже, застосування комплексу загально філософських, загальнотеоретичних та прикладних методів забезпечило глибокий, системний і структурований аналіз теми дослідження. Це дозволяє не лише розкрити специфіку зовнішньої політики Республіки Польща в умовах сучасної міжнародної системи, але й сформулювати на основі отриманих висновків практичні рекомендації для вдосконалення української зовнішньої політики з урахуванням польського досвіду.

Дослідження ролі Республіки Польщі в системі сучасних міжнародних відносин та її досвіду для України, вимагає чіткого визначення ключових понять та застосування різноманітних методів аналізу. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти механізми формування та реалізації зовнішньої політики, а також виявити можливості для адаптації польського досвіду в українському контексті.

РОЗДІЛ 2

ГЕОПОЛІТИЧНА РОЛЬ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

2.1. Історичні основи формування зовнішньої політики Польщі

Дослідження зовнішньої політики Республіки Польща вимагає попереднього вивчення її історичних передумов, що дозволить глибше проаналізувати членство країни в ЄС та НАТО, її інтеграційну роль у Європі та відносини з міжнародними акторами.

Зовнішня політика Польщі є результатом тривалої еволюції, що витікає з її історичних, географічних та культурних факторів. Сучасна зовнішня політика Польщі формується на основі досвіду, отриманого протягом століть, включаючи періоди незалежності, поділів і окупації. Щоб краще зрозуміти цю еволюцію слід розглянути кілька ключових аспектів.

Польща має багатий та складний історичний досвід, що значно вплинуло на формування її зовнішньої політики. З моменту утворення Польської держави в IX столітті, країна пережила різні етапи розвитку, які затверджували чи підірвали її позиції на міжнародній арені.

У Середньовіччі Польща була важливим гравцем у регіоні Центральної Європи. Утворення Речі Посполитої в 1569 році сприяло зміцненню позицій, але одночасно і створило нові виклики. Розширення територій та участь у боротьбі з сусідніми державами, такими як Московія та Швеція, обумовили першочергові напрямки зовнішньої політики.

Закінчення XVIII століття призвело до трьох поділів Польщі (1772, 1793, 1795), внаслідок чого країна на якісь десятиліття зникла з карти Європи. Цей період характеризується боротьбою за відновлення незалежності, що започаткувало формування національної ідентичності та політики, націленої на відновлення суверенітету.

Після завершення Першої світової війни, Польща відновила свою незалежність у 1918 році. Цей момент означав відновлення власної зовнішньої

політики, що базувалася на відносинах з новими національними державами в Центрально-Східній Європі. Польське керівництво намагалось знайти баланс у відносинах з великими державами, такими як Франція та Німеччина.

У міжвоєнний період Польща стикнулася з новими викликами, включаючи агресію з боку нацистської Німеччини та Радянського Союзу. Польська зовнішня політика того часу включала спроби налагодити військові союзи, які, втім, не змогли запобігти розпаду держави в 1939 році після вторгнення Німеччини, а згодом й Радянського Союзу.

Після Другої світової війни Польща потрапила під вплив Радянського Союзу, що наклало великий відбиток на її зовнішню політику. Створення Варшавського договору у 1955 році та вступ до блоку країн соціалістичного табору обумовили формування уніфікованої інтеграції з СРСР.

У 1989 році відбулась мирна революція, яка поклала край комуністичному режиму. Результатом цих змін стало формування нової, демократичної зовнішньої політики, орієнтованої на європейську інтеграцію та встановлення добросусідських відносин.

Ключові етапи в історії Польщі та їх вплив на зовнішню політику держави наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Ключові етапи в історії Польщі та їх вплив на зовнішню політику

Рік	Подія	Вплив на зовнішню політику
IX ст.	Утворення Польської держави	Закладання основ для міжнародних відносин.
1569	Утворення Речі Посполитої	Сприяння зміцненню впливу в регіоні.
1772	Перший поділ Польщі	Занепад державності, початок боротьби за незалежність.
1918	Відновлення незалежності	Формування нової зовнішньої політики.
1939	Інвазія Німеччини та СРСР	Загибель держави, зміна напрямків політики.
1955	Створення Варшавського договору	Адаптація до радянського впливу.
1989	Перехід до демократії	Оновлення зовнішньої політики, інтеграція в ЄС і НАТО.

Після здобуття незалежності в 1989 році, Республіка Польща спрямувала свої зусилля на інтеграцію із західними структурами. У 1999 році, приєдналася до НАТО. Ці кроки закріпили її позицію як надійного партнера в європейських та трансатлантичних альянсах²².

Важливими етапами зовнішньополітичної інтеграції Польщі стали її приєднання до НАТО (1999), вступ до Європейського Союзу (2004) та входження до Шенгенської зони (2007). Згідно з Конституцією 1997 року, завданнями зовнішньої політики Польщі були захист суверенітету держави, її безпеки та цілісності території²³. НАТО стало найкращим вибором для Польщі у розвитку політики безпеки в співпраці з США. ЄС, в свою чергу, надав засоби та можливості для швидкого загального розвитку країни. Завдяки фондам і політикам ЄС, а також новим можливостям у галузі комунікацій, інфраструктури, торгівлі, освіти та інших сферах, відбулася модернізація країни.

Після вступу до Європейського Союзу в 2004 році Польща отримала нові можливості для економічного і соціального розвитку. Попри економічний успіх, країна зіткнулася з новими викликами, такими як міграційна криза, зростання популізму і конфлікти у відносинах з іншими країнами ЄС²⁴.

Починаючи з 1989 року, Польща успішно трансформувала свою політичну систему з недемократичного режиму у демократію. Принципи демократичного порядку, верховенства права, поваги до прав людини та солідарності стали основами держави. Польща стала членом Ради Європи (1991), Світової організації торгівлі (1995) та Організації економічного співробітництва та розвитку (1996).

²² Poland in the UN - Poland in the UN. *Gov.pl website*. URL: <https://www.gov.pl/web/un/poland-in-the-un> (дата звернення: 15.04.2025).

²³ The Constitution of the Republic of Poland of April 1997 : adopted by the National Assembly on 2 April 1997, approved by the Nation in the constitutional referendum on 25 May 1997, and promulgated by the President on 16 July 1997. *Warsaw : Sejm Library, 1997*.

²⁴ Усатенко І. 20 років перебування Польщі в ЄС стали періодом стрімкого економічного росту та наздоганяння Заходу. *Polska Agencja Prasowa*. 2024. 5 травн. URL: <https://www.pap.pl/ua/ukrainian/news/20-rokiv-perebuvannya-polschi-v-es-stali-periodom-strimkogo-ekonomichnogo-rostu-ta> (дата звернення: 15.05.2025).

У глобальному вимірі Польща є активним членом Організації Об'єднаних Націй, бере участь у миротворчих операціях та ініціативах з розвитку. Польські дипломати виступають за реформу Ради Безпеки ООН, а також просувають питання прав людини, цифрової безпеки та кліматичних змін на міжнародних форумах²⁵.

Загалом, Польща демонструє активну та багатовекторну зовнішню політику, спрямовану на зміцнення безпеки, економічного розвитку та підтримки демократичних цінностей як у Європі, так і за її межами.

Республіка Польща дедалі впевненіше позиціонує себе як регіонального лідера та активного гравця на глобальній арені. Її зовнішня політика є динамічною, цілеспрямованою та зосередженою на посиленні ролі у міжнародних безпекових і політичних структурах.

Аналізуючи сучасний стан зовнішньої політики Республіки Польща, варто зазначити, що її членство в Європейському Союзі відіграє фундаментальну роль, формуючи як економічний, так і політичний ландшафт країни. Водночас, її активність не обмежується лише європейським вектором. Польща динамічно розвиває відносини з ключовими міжнародними акторами та організаціями, а також активно співпрацює з країнами регіону Центрально-Східної Європи, що свідчить про її багатовекторний підхід у відповідь на зростаючі геополітичні виклики.

У рамках Європейського Союзу на сучасному етапі Польща виступає за посилення ролі ЄС у забезпеченні безпеки та стабільності на континенті. Країна закликає до більшої відповідальності Європи за власну безпеку, особливо в умовах зростаючих геополітичних викликів²⁶.

Польща також бере активну участь у ініціативі Тримор'я, спрямованій на розвиток інфраструктури та зміцнення співпраці між країнами Центральної

²⁵ Poland in the UN - Poland in the UN. *Gov.pl website*. URL: <https://www.gov.pl/web/un/poland-in-the-un> (дата звернення: 10.04.2025).

²⁶ Reid, J., & Sytas, H. South Korea's Hanwha Aerospace to produce missiles in Poland. Reuters. 2025. April 15. URL: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/south-koreas-hanwha-aerospace-produce-missiles-poland-2025-04-15/> (дата звернення: 06.04.2025).

та Східної Європи. Ця ініціатива сприяє економічному зростанню та підвищенню енергетичної безпеки регіону²⁷.

Ці віхи заклали основу для того, щоб Польща відігравала ключову роль у регіональних ініціативах, таких як Веймарський трикутник із Францією та Німеччиною та Вишеградська група разом із Чехією, Словаччиною та Угорщиною. Починаючи з 2016 року, Польща також відіграє важливу роль в Ініціативі трьох морів – стратегічній структурі, яка покращує регіональну співпрацю та економічне зростання в дванадцяти країнах ЦСЄ²⁸.

У контексті безпеки, Республіка Польща також активно співпрацює з США та іншими союзниками по НАТО. Зокрема, країна бере участь у багатонаціональних військових навчаннях, таких як Defender Europe, які спрямовані на перевірку здатності США та їхніх союзників реагувати на потенційні кризи в Європі²⁹.

Польща також відіграє важливу роль у підтримці країн Східного партнерства, зокрема України, Молдови та Грузії. Вона активно сприяє їхній європейській інтеграції та надає підтримку в проведенні реформ³⁰.

У відповідь на агресію Росії проти України, Польща стала одним із найактивніших прихильників жорсткої реакції ЄС. Країна підтримала запровадження санкцій проти Росії та надання допомоги Україні, незважаючи на економічні наслідки для власного сільського господарства.

У сфері енергетики, Польща прагне зменшити залежність від російських енергоносіїв. Країна інвестує в розвиток альтернативних джерел енергії та

²⁷ Siegień P. Polish-Russian relations: a Cold War of gestures and new lows. *New Eastern Europe*. 2024. URL: <https://neweasterneurope.eu/2024/12/20/polish-russian-relations-a-cold-war-of-gestures-and-new-lows/> (дата звернення: 06.04.2025).

²⁸ Three Seas Story. *Three Seas Summit Vilnius* 2024. URL: <https://3seas.eu/about/threeseasstory> (дата звернення: 24.04.2025).

²⁹ Information of Minister of Foreign Affairs on Polish foreign policy tasks in 2024. *Gov.pl website*. URL: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/information-of-minister-of-foreign-affairs-on-polish-foreign-policy-tasks-in-2024> (дата звернення: 05.04.2025).

³⁰ RAF Typhoons scrambled to intercept Russian aircraft in Nato airspace. *The Times*. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/raf-fighters-russian-aircraft-nato-airspace-fg6lftkpq> (дата звернення: 05.04.2025).

інфраструктури для імпорту газу з інших регіонів, зокрема через Балтійський трубопровід³¹.

Польща також активно розвиває співпрацю з країнами Азії, зокрема з Південною Кореєю. У 2025 році було підписано угоду про створення спільного підприємства з виробництва ракет, що сприятиме зміцненню оборонного потенціалу країни³².

У сфері публічної дипломатії, Польща активно просуває свою культуру, мову та історію за кордоном. Це сприяє формуванню позитивного іміджу країни та зміцненню міжнародних зв'язків³³.

Отже, еволюція зовнішньої політики Польщі є результатом глибокого історичного досвіду, який охоплює періоди становлення державності, втрати суверенітету, боротьби за незалежність, участі у глобальних конфліктах та подальшої трансформації в демократичну європейську державу. Кожен етап – від середньовіччя до сучасності – сформував унікальний підхід до зовнішньої політики, що сьогодні базується на демократичних цінностях, принципах безпеки та європейської солідарності. Членство Польщі в НАТО і Європейському Союзі стало визначальним чинником, що забезпечив не лише економічну модернізацію та політичну стабільність, а й дозволив країні стати впливовим актором у Центральній-Східній Європі. Завдяки історичному досвіду, орієнтації на західні інститути та активній участі в регіональних ініціативах Польща вибудовує свою зовнішню політику як інструмент захисту суверенітету, зміцнення міжнародного авторитету та просування демократичних стандартів.

³¹ Poland to focus on security, regional cooperation during upcoming EU rotating presidency. *Central European Times*. 2024. URL: <https://centraleuropeantimes.com/2024/12/poland-to-focus-on-security-regional-cooperation-during-upcoming-eu-rotating-presidency/> (дата звернення: 06.04.2025).

³² The Development Cooperation Plan for 2024 approved - Polish aid. URL: <https://www.gov.pl/web/polishaid/the-development-cooperation-plan-for-2024-approved> (дата звернення: 06.04.2025).

³³ Information of Minister of Foreign Affairs on Polish foreign policy tasks in 2024. *Gov.pl website*. URL: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/information-of-minister-of-foreign-affairs-on-polish-foreign-policy-tasks-in-2024> (дата звернення: 05.04.2025).

2.2. Членство в ЄС та НАТО як пріоритети зовнішньої політики Польщі

У контексті загальної еволюції зовнішньої політики Польщі, особливу увагу слід приділити її членству в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору, які стали наріжними каменями її стратегічного курсу на євроатлантичну інтеграцію, безпекову стабільність та економічний розвиток.

Після здобуття незалежності у 1989 році, Польща активно прагнула інтегруватися в західні структури. У 1992 році вона офіційно оголосила про намір вступити до НАТО, а в 1999 році стала повноправним членом альянсу³⁴. Це членство забезпечило Польщі гарантії колективної безпеки та сприяло модернізації її збройних сил.

За даними Міністерства національної оборони Польщі станом на 2024 рік, понад 70 % польських громадян розглядають членство в НАТО як важливий або надзвичайно важливий чинник для національної безпеки. Крім того, у тій же заяві зазначено, що 90 % опитаних вважають НАТО визначально важливим для безпеки країни, а понад 80% поляків вважають, що членство в НАТО зменшує ймовірність нападу іншої країни на нашу батьківщину³⁵.

Участь у НАТО також дозволила Польщі брати активну участь у міжнародних миротворчих місіях, місіях підтримки стабільності, а також сприяла формуванню політики безпеки в регіоні. Польща стала ключовим елементом східного флангу НАТО, особливо після анексії Криму Росією у 2014 році. У 2024 році міністр закордонних справ Радослав Сікорський заявив, що Польща бачить НАТО як єдиний щит від потенційної агресії та як платформу для поглиблення трансатлантичного партнерства³⁶.

³⁴ Poland and NATO. NATO. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/declassified_223582.htm (дата звернення: 16.04.2025).

³⁵ Ministry of National Defence of Poland. Poland in NATO – 20 Years. URL: <https://www.gov.pl/web/national-defence/poland-in-nato-20-years> (дата звернення: 17.04.2025).

³⁶ 16. Ministry of National Defence of Poland. Poland in NATO – 20 Years. URL: <https://www.gov.pl/web/national-defence/poland-in-nato-20-years> (дата звернення: 17.04.2025).

Вступ Польщі до НАТО у 1999 році, а також послідовне формування та реалізація національних безпекових стратегій, сприяли досягненню нею статусу одного з найбільш підготовлених до оборони членів Альянсу. Зокрема, на саміті НАТО в Уельсі 2014 року було ухвалено зобов'язання щодо інвестицій в оборону, яке закликала союзників досягти нормативу у 2% ВВП щодо витрат на оборону до 2025 року. З наближенням «крайнього терміну» деякі країни, такі як Іспанія, Словенія чи Люксембург, все ще мали труднощі з досягненням обіцяних 2%. Польща, натомість, з 2020 року постійно підтримує свої витрати на оборону на рівні 2% або вище³⁷.

За останнє десятиліття (2014-2024 рр.) оборонний бюджет Польщі зріс більш ніж утричі, збільшившись з приблизно 7,7 мільярда євро у 2014 році до близько 35,2 мільярда євро у 2024 році. Зокрема, у 2024 році витрати Польщі на оборону сягнули 4,12% (або 4,2%) відсотків ВВП, що зробило її країною з найбільшими витратами на оборону в НАТО у відношенні до валового внутрішнього продукту (рис. 2.1)³⁸.

³⁷ Кирчів А. Питання національної безпеки Республіки Польща на сучасному етапі. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 1998. №14. доступу: URL: <http://www.ji.lviv.ua/n14texts/kyrchiv.htm> (дата звернення: 20.04.2025).

³⁸ Сила рухається на схід: піднесення Польщі як стратегічного європейського гравця. *DIIS*. URL: <https://www.diis.dk/en/research/power-moves-east-polands-rise-as-a-strategic-european-player> (дата звернення: 15.05.2025).

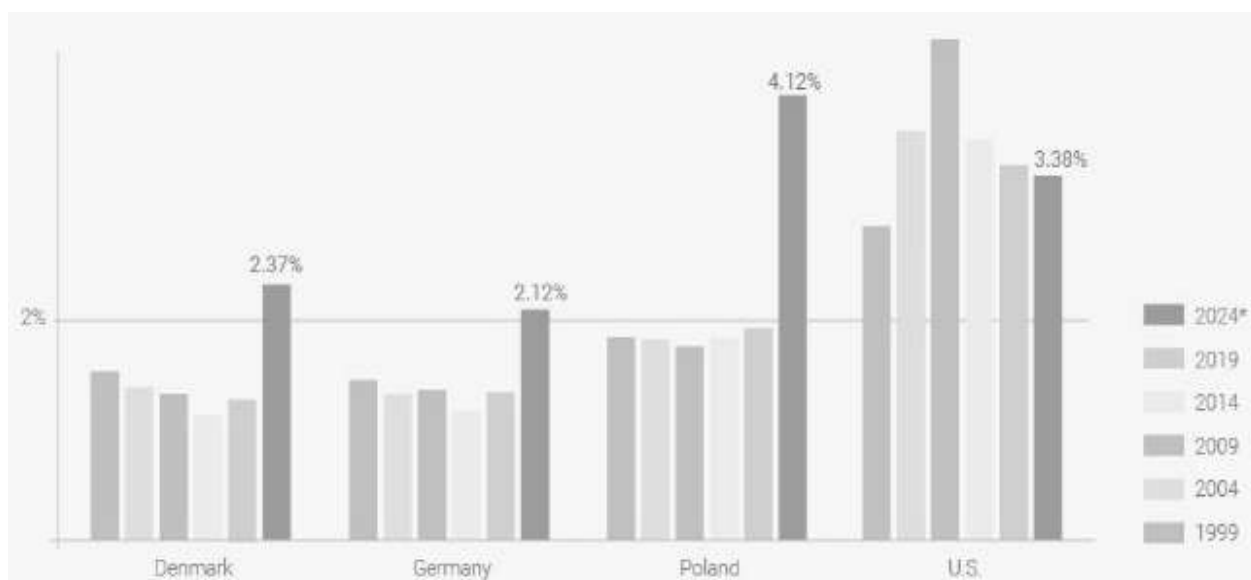

Рис. 2.1. Витрати на оборону у відсотках від ВВП
(1999-2024 рр., з оцінками на 2024 р.)

Членство в Європейському Союзі, яке Польща отримала у 2004 році, стало другим стратегічним досягненням у її зовнішній політиці. Участь у ЄС забезпечила країні доступ до єдиного європейського ринку, значне зростання інвестицій, впровадження структурних реформ і розбудову сучасної інфраструктури.

В основі оборонної стратегії Польщі лежить амбітна програма військової модернізації. З 2014 року Польща більш ніж подвоїла свої збройні сили з 99 000 до 216 000 у 2024 році, перевершивши навіть прогнозовану військову чисельність Німеччини (185600 у 2024 році)³⁹. Це розширення включає створення Військ територіальної оборони – резервних сил, призначених для посилення оборони країни. «Закон про національну оборону» від 2022 року має на меті подальше розширення польських військ до 300 000 осіб до 2035 року, що зробить їх найбільшими сухопутними силами ЄС⁴⁰.

³⁹ NATO Secretary General's Annual Report 2024. Brussels : NATO Public Diplomacy Division, 2025. 102 p. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2025/4/pdf/sgar24-en.pdf (дата звернення: 20.05.2025).

⁴⁰ Wystąpienie podczas podpisania Ustawy o obronie Ojczyzny. *Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*. 2022. URL: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi->

Польща також зробила значні інвестиції у військову техніку. Ці зусилля включають придбання танків Leopard 2, реактивних літаків F-16 і ракетних систем Patriot, з планами додати основні бойові танки Abrams у США, а також танки K2 і винищувачі FA-50 у Південній Кореї. Важливо, що Польща є другою країною у світі після США, яка придбала систему протиракетної оборони Patriot Advanced Capability-3 (PAC-3)⁴¹. Ця система є значною модернізацією в порівнянні з попередніми версіями Patriot, з покращеною дальністю та точністю, а також здатністю перехоплювати балістичні ракети, крилаті ракети та літаки за допомогою технології «вразити до вбивства». Удосконалений радар і можливості відстеження PAC-3 також дозволяють йому вражати кілька цілей одночасно, забезпечуючи Польщу найсучаснішою протиповітряною обороною.

Ці закупівлі доповнюють вітчизняне виробництво бронетранспортерів і артилерії в Польщі, включаючи універсальні «Росомак», самохідні гаубиці «КРАБ» і нову бойову машину піхоти «БОРСУК», призначену для заміни БМП радянських часів.

Отже, за останні роки, Польща перетворилася з периферійного гравця на центральну силу європейської безпеки, активно формуючи оборонну позицію континенту. Важливо, що внутрішні політичні зміни у 2023 році, коли уряд став більш проєвропейським, зменшили напруженість у стосунках з Брюсселем, ознаменувавши явний відхід від конфронтаційної позиції попереднього уряду. Збільшення витрат Польщі на оборону та військову модернізацію відображає її прагнення долати виклики регіональній безпеці та зміцнювати колективну безпеку НАТО.

[prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-podczas-podpisania-ustawy-o-obronie-ojczyzny,50711](#) (дата звернення: 30.04.2025).

⁴¹ Укрінформ. Польща підписала зі США угоду про купівлю елементів для системи Patriot на \$2 мільярди. *Ukrinform*. 2025. 31 березня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3976906-polsa-pidpisala-zi-ssa-ugodu-pro-kupivlu-elementiv-dla-sistemi-patriot-na-2-milardi.html> (дата звернення: 12.04.2025).

Із зростанням впливу Польщі це може змінити баланс у прийнятті рішень ЄС, потенційно створивши напругу з країнами НАТО та ЄС, які віддають перевагу більш дипломатичному підходу до проблем безпеки. Наприклад, партнери Польщі по Веймарському трикутнику історично віддавали пріоритет дипломатичному діалогу, контролю над озброєннями та економічним заходам як основним інструментам для вирішення питань безпеки, уникаючи при цьому значних витрат на оборону, що характеризує нинішній підхід Польщі.

Як ключовий член НАТО, Данія виграє від посилення ролі Польщі в захисті східного флангу НАТО та зміцненні безпеки в регіоні Балтійського моря. Тісніші зв'язки з Варшавою щодо оборонної співпраці, енергетичної безпеки та захисту критичної інфраструктури були б вигідними для Копенгагена. Зосередженість Польщі на «жорсткій безпеці» пропонує цінну інформацію для датських політиків, чий традиційний акцент на «м'яку безпеку» змінився з 2022 року.

З моменту падіння комунізму в 1989 році, Польща зазнала помітного переходу від централізованої планової системи до ринкової економіки, ставши одним із центрів влади Європи. Цей економічний успіх зміцнив регіональне лідерство Польщі в європейській та трансатлантичній безпеці. З моменту вступу в Європейський Союз у 2004 році до 2020 року, охопленого COVID-19, валовий внутрішній продукт (ВВП) Польщі зріс майже втричі (рис. 2.2.).

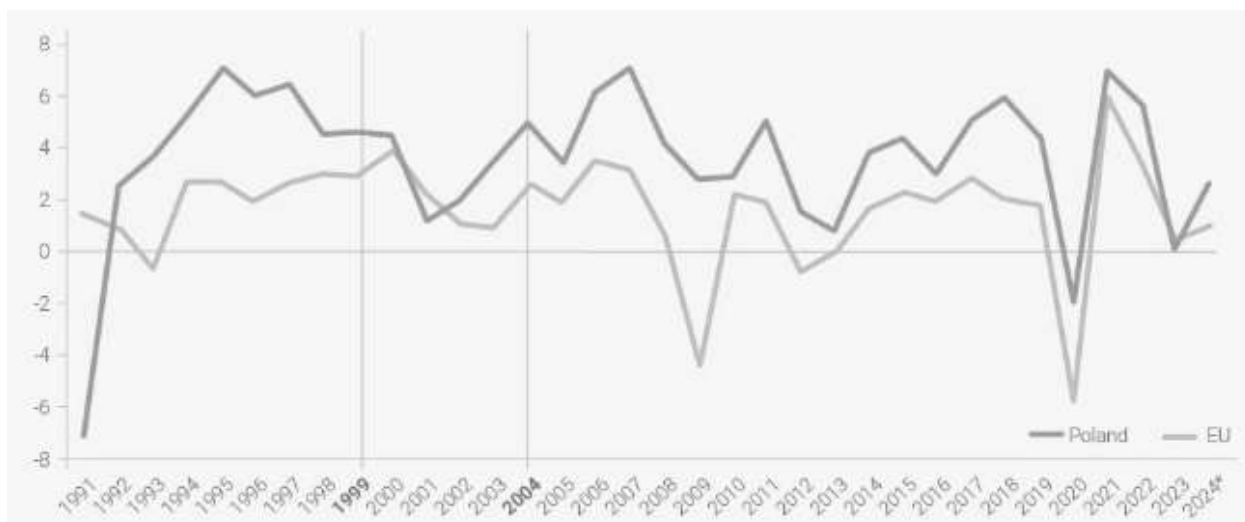

Рис. 2.2. Порівняння зростання ВВП: Польща та ЄС (1991-2024 рр.)⁴²

Це зростання було зумовлене ліберальними ринковими реформами та інтеграцією в ЄС у поєднанні з внутрішніми факторами, такими як висококваліфікована робоча сила, потужне внутрішнє споживання та розширення промислової бази. Основним зовнішнім каталізатором цієї трансформації став значний приплив структурних фондів ЄС, які відіграли вирішальну роль у модернізації інфраструктури та підтримці економічного розвитку. До 2023 року Польща отримала понад 250 мільярдів євро, а станом на 2024 рік отримала ще 137 мільярдів євро, що зробило її найбільшим одержувачем коштів ЄС. За даними Польського економічного інституту, якби Польща не приєдналася до ЄС, її ВВП на душу населення був би на 31 відсоток нижчим, залишившись на рівні 2014 року та сягнувши лише 60% від середнього по ЄС⁴³.

Навіть під час фінансової кризи 2008 року країні вдалося уникнути рецесії завдяки поєднанню консервативної фіскальної політики,

⁴² Сила рухається на схід: піднесення Польщі як стратегічного європейського гравця. *DIIS*. URL: <https://www.diis.dk/en/research/power-moves-east-polands-rise-as-a-strategic-european-player> (дата звернення: 15.05.2025).

⁴³ Wystąpienie podczas podpisania Ustawy o obronie Ojczyzny. *Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*. 2022. URL: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-podczas-podpisania-ustawy-o-obronie-ojczyzny,50711> (дата звернення: 30.04.2025).

диверсифікованої промислової бази та обережної банківської практики. Станом на 2024 рік Польща, яка є шостим за величиною внеском в економіку ЄС, становить 4,31 відсотка від загального ВВП блоку⁴⁴.

Польща отримала статус одного з найбільших отримувачів фінансової допомоги з фондів ЄС, що позитивно вплинуло на розвиток сільського господарства, транспортної системи та регіонів⁴⁵.

Поряд із позитивними змінами, членство в ЄС також вимагає дотримання демократичних стандартів, таких як верховенство права, незалежність судової влади та свобода ЗМІ. У 2023–2025 роках Польща була під предметною увагою Європейської комісії через спроби попередніх урядів обмежити незалежність судів. Новий уряд подав план реформ, який був позитивно оцінений у Брюсселі як крок до відновлення повноцінного доступу до фондів відновлення ЄС⁴⁶.

У нинішньому геополітичному контексті, особливо на тлі повномасштабного вторгнення Росії в Україну, Польща ще більше активізувала свою зовнішню політику. Вона стала однією з головних країн ЄС, які підтримують Україну політично, економічно та військово, вимагаючи більш рішучих дій від ЄС і НАТО. Польща надає військову техніку, прийняла мільйони українських біженців та виступає за пришвидшення вступу України до євроатлантичних структур⁴⁷.

Крім того, Польща активно лобіює посилення ролі Європи в системі колективної оборони та закликає до збільшення оборонних бюджетів держав-

⁴⁴ Surwillo I., Slakaityte V. Power moves east: Poland's rise as a strategic European player. DIIS. 2024. URL: <https://www.diis.dk/en/research/power-moves-east-polands-rise-as-a-strategic-european-player> (дата звернення: 01.05.2025).

⁴⁵ Руда О. В., Піх О. М. Польща на шляху системної трансформації: зовнішньополітичні виклики та внутрішньополітичні реформи (1989–2004). *Central Eastern Europe under 1989–2022 socio-economic, political, and cultural-educational transformations: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. P. 176–203.

⁴⁶ Poland in the UN - Poland in the UN. Gov.pl website. URL: <https://www.gov.pl/web/un/poland-in-the-un> (дата звернення: 15.04.2025).

⁴⁷ Information of Minister of Foreign Affairs on Polish foreign policy tasks in 2024. Gov.pl website. URL: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/information-of-minister-of-foreign-affairs-on-polish-foreign-policy-tasks-in-2024> (дата звернення: 05.04.2025).

членів НАТО. На саміті альянсу у 2024 році польська делегація виступила за розширення американської військової присутності в регіоні та активізацію спільних навчань⁴⁸.

Таким чином, членство в ЄС і НАТО є не лише елементом зовнішньої політики Польщі, а й фундаментом її внутрішньої стабільності, економічного розвитку та міжнародного авторитету. Польща активно використовує своє членство для реалізації національних інтересів, зокрема безпекових, і формує регіональну політику в межах євроатлантичної спільноти.

2.3. Внесок Польщі в європейські інтеграційні процеси

Роль Польщі в європейських інтеграційних процесах можна розглядати з кілька аспектів, які охоплюють:

- історичний контекст;
- політичні заходи;
- економічні вигоди;
- культурні впливи (рис. 2.3.).

⁴⁸ RAF Typhoons scrambled to intercept Russian aircraft in Nato airspace. *The Times*. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/raf-fighters-russian-aircraft-nato-airspace-fg6lftkpq> (дата звернення: 05.04.2025)

Роль Польщі	Історичний контекст – після падіння комунізму Польща стала одним із лідерів постсоціалістичних країн у прагненні до європейської інтеграції, активно орієнтуючись на західні цінності та моделі розвитку
	Політичний контекст – Польща послідовно проводила політику реформ, укріплення демократії та верховенства права для відповідності критеріям вступу до ЄС і НАТО
	Економічні вигоди - членство Польщі в ЄС стало ключовим чинником її економічного зростання та модернізації. Завдяки доступу до єдиного ринку, притоку інвестицій та фінансовій підтримці Польща змогла значно покращити свою економічну ситуацію та підвищити рівень життя своїх громадян.
	Культурні впливи - Європейська інтеграція сприяла інтенсивнішому культурному обміну, популяризації польської культури в Європі та зміцненню ідентичності країни як частини європейської спільноти

Рис. 2.3. Роль Польщі в європейських інтеграційних процесах

Джерело: на основі ⁴⁹

Польща, що має стратегічне розташування в центрі Європи, стала одним із ключових гравців у процесах європейської інтеграції, особливо після здобуття незалежності у 1989 році та вступу в Європейський Союз у 2004 році.

Історично Польща була важливою частиною європейської політичної та економічної системи. Протягом століть вона відігравала значну роль у формуванні політичних альянсів та культурних зв'язків між країнами Центральної та Східної Європи. Після розпаду Радянського Союзу країна стала ключовим прикладом переходу до демократії і ринкової економіки. З 1990-х років Польща активно працювала над інтеграцією з європейськими структурами, прагнучи остаточно закріпитися в західному світі та подолати спадщину радянського домінування.

Вступ Польщі в ЄС став поворотним моментом у її історії. Це дало змогу країні отримати доступ до єдиного ринку, що відкриває нові можливості для

⁴⁹ Nowak-Far A. Poland's integration with the EU: Economic, regulatory, and political perspectives. Gazeta SGH. URL: <https://gazeta.sgh.waw.pl/en/people-events/polands-integration-eu-economic-regulatory-and-political-perspectives> (дата звернення: 14.05.2025).

бізнесу та інвестицій. Завдяки фінансовим ресурсам, які країна отримала у вигляді субсидій і грантів з фондів ЄС, Польща змогла суттєво модернізувати свою інфраструктуру, освіту, охорону здоров'я та інші соціальні сфери. Це сприяло покращенню якості життя населення та зростанню економіки. Протягом років Польща демонструє стабільний економічний ріст, що дозволило їй стати однією з найбільш успішних країн пострадянського простору.

Польща активно бере участь у формуванні європейської політики. Як член ЄС країна має право голосу в важливих рішеннях, що стосуються спільної зовнішньої політики та безпеки, а також в питаннях, які стосуються економічної та соціальної стратегії. Завдяки своїй позиції Польща намагається захистити інтереси нових держав-членів, зокрема в питаннях міграції, енергетики та безпеки. Варшава активно виступає за зміцнення ролі регіональних ініціатив, таких як Вишеградська група, що об'єднує Польщу, Чехію, Словаччину та Угорщину, з метою спільної координації дій у рамках ЄС.

Крім того, Польща займає активну позицію у питаннях забезпечення безпеки в регіоні. Після анексії Криму Росією у 2014 році, Польща зосередилася на підтримці глобальної безпеки, що включає в себе активну участь у НАТО та формування стійкої оборонної системи. Країна стала одним з найбільших прихильників посилення військової присутності НАТО на своєму території, що свідчить про її прагнення забезпечити національну і регіональну безпеку.

Економічні вигоди від членства в ЄС також стали основою для зміцнення Польщі в міжнародній торгівлі. Польща стала важливим торговим партнером для багатьох європейських держав. Вона активно експортує свої товари, зокрема сільськогосподарську продукцію, технології та послуги. Членство в єдиному ринку дозволяє Польщі знижувати торговельні бар'єри та розширювати свій бізнес на нові ринки, що є важливим фактором для зростання національної економіки.

Тож, процес інтеграції Польщі до ЄС був комплексом нерозривно переплетених економічних, регуляторних і, як наслідок, політичних зусиль.

Політичний елемент переважає в мотивації інтеграції в ЄС, оскільки він має вирішальний вплив на те, чого країни-члени ЄС хочуть досягти в контексті ЄС. Країни-члени ЄС, серед яких і Польща, обирають інтегруватися між собою через діючу та нову політику ЄС, на формування якої вони самі впливають. Вони роблять це в тих сферах і в такому обсязі, де спільні дії можуть створити додаткову цінність, яку неможливо досягти окремо. Ця додана вартість має реалізовуватися як всередині кожної країни, так і на міжнародному рівні через конкретні колективні механізми співпраці⁵⁰.

Найбільш фундаментальна політична мотивація інтеграції в ЄС зазвичай визначається в термінах політичного ліберального пацифізму. Ця мотивація, досить важлива для Польщі, означає, що держави, які піклуються про своє постійно зростаюче економічне співробітництво з іншими державами, навряд чи вирішать будь-які суперечки, які можуть виникнути між ними, вдаючись до військової сили.

Крім того, для багатьох європейських постколоніальних держав, з їхнім високим потенціалом створення торгівлі, інтеграція в ЄС представляла недосконалу заміну їхній колоніальній політиці. Із очевидних історичних причин Польща була серед тих держав-членів ЄС, які поділяли першу мотивацію, але аж ніяк не другу.

Незалежно від мотивації, держави-члени ЄС хотіли вирішити «глобальну конкуренцію», яка була поширеною в довгостроковій перспективі (з другої половини 19-го століття) і яка протягом досить тривалого періоду часу призвела до помітного зменшення частки європейських країн у світовому експорті та того, що зараз можна приблизно оцінити як частку європейського ВВП у світовому ВВП.

⁵⁰ Канцелярук Б. І. Наднаціональні інститути у формуванні спільної зовнішньої політики ЄС : автореф. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Київ, 2012. С. 18.

Сьогодні, європейська інтеграція також вважається гарантією життєздатності та безперервності європейської соціально-економічної моделі, здатної конкурувати з іншими всесвітньо визнаними моделями соціально-економічного розвитку. Таким чином, він став більш орієнтованим назовні.

У глобальному контексті, Польща, природно, розглядається як країна середнього розміру з досить хорошою, відносно відкритою економікою та досить обмеженим впливом на світові економічні та політичні події. Така держава може (і повинна) наполегливо прагнути до створення такої мережі міжнародних альянсів і договорів, які б «допомагали» позбутися зазначеного ув'язнення, таким чином створюючи важелі впливу та синергію, недосяжні, коли держава стоїть окремо. З цієї точки зору участь у ЄС, тобто одному з найефективніших і ефективних економічних і політичних регіональних альянсів, що представляє значну економічну силу (вимірюється, наприклад, розміром його внутрішнього ринку та обсягом і якістю міжнародної торгівлі), добре спрацювала для Польщі⁵¹.

Не менш важливим є й культурний вплив Польщі в європейському контексті. Країна активно просуває свою культуру, традиції і мову на міжнародній арені, беручи участь у різноманітних культурних програмах та ініціативах. Польські митці, науковці та інтелектуали відіграють важливу роль у формуванні європейської ідентичності, а також сприяють обміну знаннями та досвідом. Це не лише зближує Польщу з іншими країнами, але й поглиблює розуміння європейських цінностей та ідеалів.

Однак, роль Польщі в європейських інтеграційних процесах не обмежується лише позитивними аспектами. Країна стикається з низкою викликів, серед яких внутрішні політичні суперечності, конфлікти з європейськими інститутами, а також суспільні протести щодо реформ у юридичній сфері. Дискусії навколо верховенства права та незалежності

⁵¹ Nowak-Far A. Poland's integration with the EU: Economic, regulatory, and political perspectives. *Gazeta SGH*. URL: <https://gazeta.sgh.waw.pl/en/people-events/polands-integration-eu-economic-regulatory-and-political-perspectives> (дата звернення: 14.05.2025).

судової системи викликали напруження в стосунках Польщі з ЄС, що свідчить про те, що європейські інтеграція та суспільні зміни можуть призвести до протидії між державами-членами.

Отже, роль Польщі в європейських інтеграційних процесах є багатогранною і складною. Польща, як важливий гравець у європейських справах, намагається використовувати свої можливості для підтримки національних інтересів і розвитку регіону. Вона продовжує грати значну роль у формуванні європейської політики, економіки та культури. Проте майбутнє інтеграції Польщі в європейські структури також залежить від здатності країни вирішувати внутрішні виклики та підтримувати конструктивний діалог з партнерами в ЄС.

2.4. Відносини Польщі з провідними міжнародними акторами

Польща, маючи стратегічно важливе розташування в Центральній-Східній Європі, активно взаємодіє з ключовими міжнародними акторами. Це стосується як країн-сусідів, так і глобальних гравців. Відносини Польщі з Європейським Союзом, Німеччиною, США та Китаєм є важливими для розуміння зовнішньої політики країни.

Польща є членом Європейського Союзу з 2004 року, що значно змінило її міжнародний статус і економічне становище. Членство в ЄС дозволило Польщі отримати доступ до єдиного ринку, що позитивно вплинуло на економічне зростання. Польща активно бере участь у політиці ЄС, зокрема в питаннях безпеки, міграції та кліматичних змін. Однак, у відносинах з Брюсселем існують і напруження, зокрема щодо судової реформи та верховенства права. Європейська комісія неодноразово закликала Польщу дотримуватись європейських стандартів, що призвело до політичних конфліктів.

Польща входить до списку європейських країн з найбільшою кількістю комунікацій, головним чином завдяки розвиненій транспортній інфраструктурі, що стимулює міжнародну торгівлю товарами та послугами.

Під час свого економічного переходу Польща також посилила взаємодію з Німеччиною – країною з найкращою транспортною мережею у Європі. Крім того, Польща використала свої поглиблені відносини з Німеччиною для розвитку торговельних зв'язків з партнерами цієї країни та розширення торгівлі на ширші ринки як у Європі, так і за її межами.

Звіт Світового банку «Критично важливі зв'язки: Сприяння економічному зростанню та стійкості в Європі та Центральній Азії», опублікований 2018 року, вимірює зв'язок шляхом створення нового показника, індексу багатовимірної зв'язки (MDC), який об'єднує кілька каналів міжнародних зв'язків, зокрема: торгівлю, ПП, міграцію, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) і транспортні зв'язки. Згідно зі звітом, найкраще зв'язані субрегіони – це Західна Європа, за якою йдуть Північна, Центральна та Південна Європа. Західні Балкани, Центральна Азія та Південний Кавказ мають найнижчий рівень загального сполучення⁵².

Німецько-польські відносини мають надзвичайне значення для обох сторін. З 1989 року ці відносини набули незрівнянного динамізму на основі німецько-польського Договору про добросусідство, укладеного в 1991 році.⁵³ Міцна основа для польсько-німецьких відносин забезпечується їхнім тісним партнерством у межах Європейського Союзу та НАТО. Починаючи з 1991 року, Польща, Німеччина та Франція активно співпрацюють у рамках Веймарського трикутника, головна мета якого — підтримка політичного діалогу на високому рівні та розвиток співпраці в галузях культури й громадянського суспільства.

⁵² Gould D. M. Promoting Economic Growth and Resilience in Europe and Central Asia. *CRITICAL CONNECTIONS*. 2018. С. 45–46.

⁵³ Січень І. Німеччина та Польща: від столітніх протистоянь до стратегічного партнерства. *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. 2016. URL: https://bintel.org.ua/nash_archiv/arxiv-regioni/arxiv-yeuropa/arxiv-polshha/germ-pol2/ (дата звернення: 30.04.2025).

Політична взаємодія включає не лише регулярні двосторонні зустрічі, але й німецько-польські міжурядові консультації, а також засідання спільної міжурядової комісії з питань регіонального та транскордонного співробітництва. З моменту вступу на посаду в грудні 2021 року, міністр закордонних справ Німеччини Анналена Бербок і канцлер Олаф Шольц здійснили офіційні візити до Варшави. Політичні контакти на найвищому рівні між обома країнами є постійними та активними⁵⁴.

Розгалужена мережа партнерських зв'язків включає понад 500 угод про співпрацю між німецькими землями та польськими воєводствами. Важливою складовою є також молодіжні обміни, зокрема за сприяння Німецько-Польського Управління Молоді, яке реалізувало проекти, що вже охопили понад три мільйони учасників⁵⁵.

Економіки двох країн також тісно взаємопов'язані. Понад два десятиліття Німеччина є найважливішим партнером Польщі у сфері торгівлі та інвестицій. Польща є п'ятим торговим партнером Німеччини⁵⁶.

«Ефект сусідства» межі з Німеччиною допоміг Польщі інтегруватися в німецькі мережі та, таким чином, брати участь у глобальних ланцюжках створення вартості. У той же час, однак, у разі економічного шоку в Німеччині, Польща буде найбільш постраждалою країною в Європейському Союзі через її високу залежність від зв'язку з Німеччиною.

Сполучені Штати Америки виступають одним із головних стратегічних партнерів Польщі. Відносини між двома країнами характеризуються тісною дружбою, яка ґрунтується на спільних історичних подіях, схожих цінностях, інтересах та досвіді. Польща стабільно підтримує США як надійний союзник

⁵⁴ Noyan O. Germany's Baerbock attempts to square the circle with Poland. *Euractiv*. 2021. Dec 10. URL: <https://www.euractiv.com/section/politics/news/germanys-baerbock-attempts-to-square-the-circle-with-poland/> (дата звернення: 01.05.2025).

⁵⁵ Über das DPJW - Deutsch-Polnische Jugendwerk. *PNWM*. URL: <https://dpjw.org/dpjw/> (дата звернення: 01.05.2025).

⁵⁶ Germany and Poland: Bilateral relations. *German Federal Foreign Office*. 2023. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/poland-227880> (дата звернення: 16.04.2025).

у Центральноєвропейському регіоні та є одним із провідних партнерів Америки у питаннях забезпечення стабільності, безпеки та розвитку як в Європі, так і у світі.

Основи польсько-американських відносин, засновані на спільній відданості принципам свободи, сягають часів Війни за незалежність США. Вагомим історичним фактом є те, що у 2018 році Польща святкувала столітній ювілей відновлення державності, однією з передумов якого стала підтримка з боку президента США Вудро Вільсона у його «Чотирнадцяти пунктах». Вже в 1919 році США стали першою державою, яка офіційно визнала незалежну Польщу.

На тлі сучасних викликів, зокрема російської агресії проти України, трансатлантичне співробітництво між Варшавою та Вашингтоном зберігає особливу важливість для гарантування миру та безпеки як у Європі, так і в ширшому глобальному контексті. США також залишаються провідним партнером у боротьбі з глобальними загрозами та у зміцненні міжнародної системи, заснованої на багатосторонньому співробітництві.

Допомога США у сфері безпеки посилює можливості Польщі виконувати свої зобов'язання перед НАТО, а також розгортати та підтримувати професійні сили в багатосторонніх операціях в Іраку та Афганістані. США виділили значні кошти на зміцнення польських військових об'єктів та підтримку присутності американських військ у Польщі в рамках Європейської ініціативи стримування.

Відносно сильне економічне зростання, великий внутрішній ринок, безмитний доступ до Європейського Союзу, політична стабільність та відносно недорога та добре освічена робоча сила – це основні причини, чому американські компанії ведуть бізнес у Польщі. США є головним інвестором

Польщі з країн поза ЄС. У 2020 році імпорт товарів США з Польщі склав 8,3 мільярда доларів⁵⁷.

Дипломатичні відносини між Республікою Польща та Китайською Народною Республікою були встановлені в 1949 році. Відтоді відносини між Польщею та Китаєм перетворилися на багатогранне та динамічне партнерство. У червні 2016 року під керівництвом президента Китаю Сі Цзіньпіна та президента Польщі Анджея Дуди Китай та Польща вивели свої відносини на рівень стратегічного партнерства⁵⁸.

Польща наразі є найбільшим підписантом китайської ініціативи «Один пояс, один шлях» у Європі та членом Азіатського банку інфраструктурних інвестицій. Однак відносини Польщі з Китаєм охолонули після приходу до влади президента Дональда Трампа у 2017 році та початку торговельної війни з Китаєм. На це вплинуло загострення китайсько-американського суперництва, яке загострилося пандемією. Ключовою подією, що вплинула на польсько-китайські відносини останніми роками, став початок війни в Україні. Позиція нейтралітету Китаю та риторична підтримка Росії в українському конфлікті в Польщі значною мірою сприймаються як проросійські та антизахідні. Відносини з Китаєм розглядаються в Польщі переважно з точки зору польсько-російських відносин та ключових відносин Польщі зі США.

Розгортання війни в Україні посилило негативне сприйняття китайської політики в Польщі та підірвало довіру до неї. У 2023 році престижне опитування дослідницького центру Pew показало, що 67 відсотків поляків негативно ставляться до Китаю. Польща також зазнала найбільшого стрибка негативного сприйняття серед європейських країн – на 12 відсоткових пунктів

⁵⁷ U.S. relations with Poland. Bureau of European and Eurasian Affairs. 2021-2025. United States Department of State. URL: <https://2021-2025.state.gov/u-s-relations-with-poland/> (дата звернення: 30.04.2025).

⁵⁸ Interesse G. China-Poland Bilateral Relations: Trade and Investment. *China Briefing*. 2024. June 28. URL: <https://www.china-briefing.com/news/china-poland-bilateral-relations-trade-and-investment/> (дата звернення: 08.05.2025).

більше, ніж у 2022 році⁵⁹. Для порівняння, у 2019 році лише 34 відсотки польських респондентів «Pew» мали негативну думку про Китай⁶⁰. Цей швидкий зсув, найімовірніше, пов'язаний з позицією Пекіна щодо війни Росії в сусідній Україні. Більшість офіційних польсько-китайських контактів останнім часом зосереджувалися на темі ролі Китаю в українському конфлікті. Незважаючи на напружену політичну атмосферу, економічний обмін між країнами продовжується, а китайські компанії продовжують інвестувати у Польщу.

Велику роль також відіграє загострення американо-китайських відносин, яке спричиняє зниження довіри до Китаю в Польщі та зменшення готовності реалізовувати стратегічні інвестиційні проекти, що можна розглядати як такі, що впливають на польську безпеку. Незважаючи на ці обмеження, польсько-китайський торговельний оборот зростає. Однак, це дуже асиметрична співпраця, що зумовлена слабкою присутністю польського експорту на китайському ринку. Збільшення відкритості Китаю до польської продукції – це питання, яке постійно порушує польська сторона у своїх контактах з Китаєм⁶¹.

Отже, Польща активно взаємодіє з ключовими міжнародними акторами, прагнучи зберегти національні інтереси, забезпечити безпеку та підвищити економічну стабільність. Хоча міжнародні відносини Польщі різноманітні і часто складні, країна продовжує шукати шляхи для розвитку співпраці,

⁵⁹ Silver L., Huang C., Clancy L. China's Approach to Foreign Policy Gets Largely Negative Reviews in 24-Country Survey. Pew Research Center. 2023. July 27. URL: <https://www.pewresearch.org/global/2023/07/27/chinas-approach-to-foreign-policy-gets-largely-negative-reviews-in-24-country-survey> (дата звернення: 28.04.2025).

⁶⁰ Silver L., Devlin K., Huang C. People around the globe are divided in their opinions of China. Pew Research Center. 2019. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/12/05/people-around-the-globe-are-divided-in-their-opinions-of-china/> (дата звернення: 28.04.2025).

⁶¹ Rajca K. Poland External Relations Briefing: The State and Prospect of Polish-Chinese Relations. *Weekly Briefing*. 2024. Vol. 69, №. 4. URL: <https://china-cee.eu/2024/03/22/poland-external-relations-briefing-the-state-and-prospect-of-polish-chinese-relations/> (дата звернення: 26.04.2025).

залишаючись надійним партнером для свого оточення та міжнародних союзників.

Зовнішньополітична стратегія Польщі демонструє прагнення до зміцнення свого міжнародного статусу через активну участь у регіональних і глобальних ініціативах. Її інтеграція в євроатлантичні структури, стратегічне партнерство зі США та активна позиція в межах Європейського Союзу підкреслюють орієнтацію на Захід. Водночас Польща не ігнорує потенціал співпраці з іншими центрами сили, зокрема Китаєм, хоча ці відносини залишаються обережними й ситуативними. Загалом, Польща формує свою зовнішню політику, виходячи з принципів прагматизму, безпеки, економічної вигоди та геополітичного позиціонування в умовах зростаючої турбулентності міжнародного середовища.

РОЗДІЛ 3

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

3.1. Еволюція польсько-українського партнерства

Україна та Польща є найбільшими за площею та чисельністю населення державами Центрально-Східної Європи – регіону, що географічно розташований між Росією на сході та країнами Західної Європи, зокрема Німеччиною, на заході.

Територія Польщі охоплює 312 685 км², а її населення становить близько 38,5 мільйона осіб. Водночас площа України сягає 603 550 км², із населенням приблизно 44,4 мільйона⁶².

З огляду на свої географічні масштаби, спільний кордон і стратегічне положення в регіоні, Польщу та Україну нерідко порівнюють із Францією та Німеччиною – державами, які відіграли ключову роль в інтеграційних процесах Західної Європи після завершення Другої світової війни.

Попри зазначені подібності, після краху комуністичного режиму в 1989–1991 роках обидві країни обрали різні зовнішньополітичні та безпекові орієнтири. Польща успішно здійснила демократичну трансформацію, результатом якої стало її приєднання до НАТО та Європейського Союзу. Натомість Україна залишалася політично нестабільною державою на периферії західного простору, що, у свою чергу, зробило її більш вразливою до збройної агресії з боку Росії у 2014 році.

Польща стала першою державою у світі, яка офіційно визнала незалежність України після референдуму 1 грудня 1991 року. У березні 1994 року Польща і Україна ухвалили Декларацію про основні принципи взаємин, визнавши взаємну стратегічну значущість для обох держав⁶³. Проте в період

⁶² Size of Ukraine compared to Poland. *MyLifeElsewhere.com: Worldwide Country and City Comparison*. URL: <https://www.mylifeelsewhere.com/country-size-comparison/ukraine/poland> (дата звернення: 06.05.2025).

⁶³ Україна - Польща в Україні - Portal Gov.pl. *Польща в Україні*. URL: <https://www.gov.pl/web/ukraina-uk/ukraine> (дата звернення: 02.05.2025).

президентства Леха Валенси (1990–1995) та Леоніда Кравчука (1991–1994) польсько-українські відносини не були у фокусі політичних пріоритетів. Польща в цей час зосереджувала увагу на зміцненні зв'язків із Західними країнами, тоді як Україна проходила через складний етап формування власної державності.

Обставини кардинально змінилися під час президентських каденцій Олександра Квасневського (1995–2005) та Леоніда Кучми (1994–2005). Республіка Польща успішно інтегрувалася до західних політичних і безпекових структур, а Україна перестала розглядатися як політично нестабільна і геополітично невизначена держава. Це дало змогу обом країнам сконцентрувати зусилля на зміцненні міждержавної співпраці, включно з процесом історичного примирення, реалізацією спільних економічних проєктів, а також співпрацею у рамках ЄС і НАТО.

Після Помаранчевої революції в Україні 2004 року, яка призвела до приходу проєвропейських демократичних сил до влади, відносини між Польщею та Україною значно зміцнилися. Втім, періоди президентства Леха Качинського (2005–2010) та Віктора Ющенка виявили певні обмеження цієї співпраці. Україна залишалася політично нестабільною і вразливою країною, розташованою між Росією та Європейським Союзом та НАТО, і Польща не змогла надати їй достатню підтримку для подолання цих викликів⁶⁴.

У період з 2010-2015 років, під час президенств Броніслава Коморовського та Віктора Януковича головною увагою обох країн стала підтримка євроінтеграційного курсу України. Цей процес, однак, ускладнювався через зростання авторитарних проявів у внутрішній політиці України та її поступове орієнтування на тісніші зв'язки з Росією. Через вплив з боку Росії, у листопаді 2013 року, влада України ухвалила рішення не підписувати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що стало

⁶⁴ Процюк М. О. Роль публічної дипломатії у сучасних українсько-польських відносинах : автореф. Авториферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Чернівці, 2017. С. 20.

поштовхом до масових протестів, які врешті-решт призвели до повалення влади Януковича.

Революція Гідності була спротивом антиконституційних дій влади та бажанням відмовитися від курсу на зближення з Росією. Боротьба проти російської агресії, яка почалася з Революцією Гідності, продовжується до сьогоднішнього дня. Конфлікт між Росією та Україною поставив серйозні виклики перед новою українською владою на чолі з Петром Порошенком (обраним у 2014 році) та польським президентом Анджеєм Дудою (обраним у 2015 році). У цих складних умовах і на тлі швидких змін у регіоні посилення двостороннього співробітництва стало не лише логічним, а й стратегічно необхідним кроком для обох країн.

Обидві держави мають зацікавленість у співпраці з різних міркувань. Що ж до Польщі, можна виділити чотири ключові фактори:

По-перше, усвідомлення спільного минулого, коли українські землі входили до складу Речі Посполитої (до кінця XVIII століття), формує певний історико-культурний контекст у відносинах між поляками та українцями. Це стосується не лише географічних назв, а й історичної пам'яті, що включає як періоди співпраці, так і складні сторінки, які потребують осмислення. Розуміння цих історичних зв'язків є важливим для сучасної взаємодії.

По-друге, важливе забезпечення стабільності на кордоні. Польща прагне, щоб Україна була стабільною, економічно розвиненою, демократичною та орієнтованою на європейські цінності державою – не лише географічно. Це допоможе убезпечити Польщу від ризиків, таких як внутрішні конфлікти в Україні, посилення організованої злочинності чи масовий притік біженців. Покращення ситуації в Україні також зменшить міграційний тиск на Польщу та відкриє нові можливості для польських експортерів і інвесторів, які вже працюють на українському ринку.

Протягом останніх років неурядові організації, що фінансуються польським урядом та західними донорами, активно сприяють розвитку

демократії та зміцненню громадянського суспільства в Україні. Прикладом такої діяльності є Фонд польсько-української співпраці PAUCI⁶⁵.

Починаючи з 2013 року, державне фінансування для подібних організацій здебільшого надходить через Фонд Солідарності. Після Революції Гідності Польща взяла на себе відповідальність підтримувати процес реформування місцевого самоврядування в Україні⁶⁶. Ця реформа, яка є ключовою для оновлення державних структур, водночас має політичні труднощі через сепаратистські рухи, підтримувані Росією.

По-третє, Польща виступає за поступову інтеграцію України з подальшим її вступом до ЄС та НАТО в довгостроковій перспективі. Вона усвідомлює, що не має достатніх політичних та економічних ресурсів для самостійної підтримки реформ в Україні. Тому Польща обирає шлях інтеграції України у західні інституції як ефективний механізм модернізації країни та розширення західного впливу на східні кордони Європи.

По-четверте, відносини з Росією викликають занепокоєння у польських політичних еліт, які побоюються відродження російського імперіалізму. Вони згадують дві важливі думки, висловлені Ігнацієм Дашинським – одним із творців польської незалежності 1918 року: «Не буде незалежної Польщі без незалежної України» і «Без України Росія втрачає статус імперії»⁶⁷.

Таким чином, політика Польщі спрямована на зміцнення позицій України та одночасне зниження потенціалу впливу Російської Федерації в регіоні. У цьому контексті історична пам'ять відіграє ключову роль. Досвід тривалої боротьби за власну свободу проти іноземного панування, що історично асоціюється передусім з царською Росією та згодом Радянським

⁶⁵ Polish-Ukrainian Cooperation Foundation PAUCI. Foundation. URL: <https://pauci.org/en/foundation> (дата звернення: 28.04.2025).

⁶⁶ Ukraine and Poland signed a Memorandum of cooperation to support local self-government reform in Ukraine. 2014. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/247826606> (дата звернення: 12.04.2025).

⁶⁷ Szczerbak J. Bez wolnej Ukrainy i wolnej Polski nie będzie wolnej Europy. Centrum Ukraińsko-Polskie. *Українсько-польський центр – КПП ім. Ігоря Сікорського*. 2023. URL: <https://upc.kpi.ua/10489/bez-wolnej-ukrainy-i-wolnej-polski-nie-bedzie-wolnej-europy/> (дата звернення: 14.05.2025).

Союзом, сформував у польському суспільстві специфічне ставлення до викликів безпеці. Це обумовлює послідовну підтримку Польщею держав та народів, які відстоюють свій суверенітет і територіальну цілісність у протистоянні з Росією, зокрема на Північному Кавказі (Чечня), Південному Кавказі (Грузія) або в Східній Європі (Україна). Більш того, історичний досвід дисидентського руху та спадщина «Солідарності» впливають на зовнішньополітичне мислення польських еліт. Представники поколінь, які брали безпосередню участь у боротьбі проти комуністичного режиму, а також їхні послідовники, які зростали вже після трансформаційних процесів, часто виявляють підвищену активність у питаннях підтримки демократичних перетворень та громадянського суспільства у східних сусідів Польщі.

У зв'язку з цим польське суспільство та політичні лідери рішуче підтримали «Помаранчеву революцію» восени 2004 року, коли українці вийшли на вулиці на знак протесту проти фальсифікації президентських виборів, а також активно стояли на боці Революції Гідності в 2013–2014 роках.

Польща та Україна мають спільні інтереси та історичні зв'язки, які підсилюють їхня співпраця, незважаючи на виклики, з якими вони стикаються. Ці відносини базуються на обопільному прагненні до стабільності, демократії та інтеграції в західні структури, що є важливими для забезпечення безпеки та добробуту обох країн.

Головним чинником, що спонукає Україну до тісної співпраці з Польщею, є значний вплив польської «м'якої сили» всередині країни. Під час комуністичного режиму польська культура була відносно широко відома на території Радянського Союзу, а сама Польща, хоча й належала до комуністичного блоку, сприймалася як країна, що більше тяжіє до Заходу і європейських цінностей, на відміну від СРСР – отже, була більш привабливішою для українців.

Сприятливий образ Польщі ще більше зміцнився після політичних перетворень 1989 року, коли країна стала яскравим прикладом успішної трансформації як для українських політичних еліт, так і для широкого

населення, яке прагне йти схожим шляхом (або принаймні декларує таке бажання). Польща інтегрувалася в західні структури, зокрема ЄС та НАТО – до яких, як офіційно заявлено, прагне приєднатися і Україна.

Сам польський досвід у цьому контексті є надзвичайно цінним для України, адже він може слугувати ефективним орієнтиром. Успішні реформи, стабільний економічний розвиток та вступ Польщі до ЄС зробили її привабливим ринком праці для українських мігрантів. Спільне географічне розташування, близькість мов і культур значно полегшують процес міграції. Величезна українська діаспора в Польщі також має помітний політичний вплив, що впливає на двосторонні відносини між країнами.

З української перспективи одним із найскладніших аспектів у двосторонніх відносинах залишається необхідність дотримання Польщею шенгенського візового режиму ЄС, що суттєво ускладнює українцям доступ до польського, а ширше – до європейського ринку праці. Водночас для України Польща є важливим союзником і представником її інтересів у західних структурах, насамперед у Європейському Союзі. Українська влада розуміє, що з огляду на геополітичні чинники може розраховувати на сталість польської підтримки навіть попри наявність певних внутрішніх викликів.

Навіть якщо інтереси обох держав є взаємодоповнюючими, їхнє ставлення одне до одного трохи різниться.

Як держава-член Європейського Союзу, Польща розглядає Україну як свого ключового та найперспективнішого партнера серед країн, що наразі не входять до складу ЄС. Водночас Польща неодноразово стикалася з невідповідністю між власними очікуваннями щодо поступу України в реформах та євроінтеграції й фактичними результатами її внутрішньополітичного розвитку, що ускладнювало реалізацію двостороннього співробітництва на стратегічному рівні.

Україна має більш позитивний імідж Польщі, проте ставиться до польського партнера з меншою однозначністю. Україна мислить у категоріях геополітичних альянсів і в цьому контексті розглядає Польщу як одного з

вагомих, хоча й не провідних, учасників Європейського Союзу — на відміну, скажімо, від таких лідерів, як Німеччина.

Узагальнюючи, еволюцію політичних відносин між Україною та Республікою Польща можна розділити на такі три основні етапи:

- з 1992 по 1993 роки – етап встановлення первинних контактів між Україною та Польщею. У цей період польська політична еліта та суспільство вперше серйозно звернули увагу на Україну як на самостійну державу. Було підписано перші двосторонні угоди, започатковано діалог і окреслено можливості для подальшої взаємовигідної співпраці;

- з 1993 по 1999 роки – етап, протягом якого українсько-польські відносини поступово досягли рівня стратегічного партнерства;

- З 1999 року й донині – поглиблення стратегічної взаємодії, що відповідає ключовим національним інтересам обох країн.

Сьогодні Республіка Польща є надійним партнером України на міжнародній арені, відіграючи вагомий роль у підтримці українських інтересів у глобальних і регіональних структурах.

Як повноправний член Європейського Союзу та НАТО, Польща системно підтримує євроінтеграційні та євроатлантичні прагнення України, неодноразово підкреслюючи важливість збереження політики «відкритих дверей» для нових кандидатів на членство. Вона також є одним із ключових учасників Спеціальної моніторингової місії Організації з безпеки і співробітництва в Європі на території України.

Польща та Україна активно співпрацюють у сферах енергетичної безпеки, зокрема в напрямку диверсифікації джерел постачання енергії, а також у питаннях кібербезпеки, оборонній сфері та військово-технічній взаємодії. Спостерігається позитивна тенденція у зростанні обсягів двосторонньої торгівлі. Крім того, інтенсивно розвивається міжрегіональне співробітництво, а також партнерські зв'язки в галузях освіти, науки, культури та молодіжних обмінів.

У липні 2020 року Україна разом із Польщею та Литвою започаткували нову регіональну ініціативу – формат «Люблінський трикутник»⁶⁸. Яскравим прикладом ефективної багатосторонньої взаємодії між цими країнами є діяльність спільної Литовсько-Польсько-Української військової бригади імені князя Костянтина Острозького.

Від 2014 року Республіка Польща послідовно та рішуче відстоює на міжнародних майданчиках необхідність посилення санкцій і дипломатичного тиску на Росію задля відновлення суверенітету та територіальної цілісності України у межах її визнаних світовою спільнотою кордонів. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року стало сильним поштовхом для подальшої консолідації польських політичних еліт та суспільства у наданні беззаперечної й всебічної підтримки Україні.

На світовій арені Республіка Польща наполегливо виступає за посилення зусиль міжнародної спільноти для припинення агресії проти України та повного відновлення її територіальної цілісності. У цьому напрямку Польща активно застосовує всі доступні двосторонні та багатосторонні дипломатичні й політичні інструменти, щоб залучити широку підтримку України з боку міжнародного співтовариства.

Польща послідовно й активно підтримує Україну на міжнародній сцені, особливо у контексті російської агресії. Вона не лише виступає за жорсткіші санкції проти Росії, а й надає всебічну допомогу – військову, фінансову та гуманітарну. Окрім того, Польща активно просуває євроатлантичні прагнення України, підтримуючи її інтеграцію до Європейського Союзу та НАТО.

Республіка Польща активно просуває ідею членства України в Європейському Союзі і докладає значних зусиль для якнайшвидшого

⁶⁸ Кулеба, Д., Чапутович, Я., Лінкявічюс, Л. Кулеба, Чапутович і Лінкявічюс започаткували Люблінський трикутник – новий формат України, Польщі та Литви. Кабінет Міністрів України : офіційний вебсайт. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/kuleba-chaputovich-i-linkyavichyus-zapochatkuvali-lyublinskij-trikutnik-novij-format-ukrayini-polshchi-ta-litvi> (дата звернення: 12.05.2025).

інтегрування України до НАТО. Крім того, Польща є активним учасником Міжнародної кримської платформи.

Участь у Міжнародній кримській платформі та ініціативах зі створення спеціального трибуналу свідчить про готовність Польщі боротися за відновлення справедливості й безпеки в регіоні. Загалом, польська позиція є важливою складовою міжнародної підтримки України в її боротьбі за суверенітет і територіальну цілісність⁶⁹.

Еволюція польсько-українських відносин пройшла складний шлях від історичних конфліктів до стратегічного партнерства, особливо активізованого після 1991 року та подальшої незалежності України. Спільні європейські прагнення, підтримка демократичних перетворень і спільна протидія зовнішнім загрозам, зокрема російській агресії, стали основою для поглиблення політичної, економічної та безпекової співпраці між країнами. Сьогодні Польща є одним із найважливіших союзників України у Європі, що підтверджується широкомасштабною військовою, гуманітарною та дипломатичною підтримкою.

3.2. Досвід Польщі для України у пріоритетних напрямках співпраці

У сучасних умовах війни та євроінтеграційних прагнень України, досвід Польщі набуває виняткової цінності. Польща, яка сама пройшла складний шлях трансформації після падіння комунізму і успішно інтегрувалася в Європейський Союз та НАТО, пропонує Україні практичні моделі співпраці у сферах безпеки, оборони, економіки та реформ.

Безпека та оборона є однією з найважливіших сфер українсько-польського партнерства. Польща активно підтримує Україну як у військовій

⁶⁹ Filippov A. Five Polish lessons for Ukraine on the path to EU membership. *European Pravda*. 2025. April 14. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/eng/news/2025/04/14/7209469/> (дата звернення: 27.04.2025).

площині, надаючи озброєння та навчання, так і в дипломатичній, лобіюючи інтереси України на міжнародній арені⁷⁰.

Військова співпраця між Україною та Польщею є важливим елементом посилення обороноздатності України та підтвердженням її прагнення до інтеграції у євроатлантичні структури. Спільна робота у форматі Литовсько-Польсько-Української бригади, що відповідає стандартам НАТО, свідчить про високий рівень взаємодії та готовність обох країн ефективно протидіяти зовнішнім загрозам⁷¹.

Польща та Україна, рухаючись у бік європейської та євроатлантичної інтеграції, взаємно визнають і підтримують зовнішньополітичні пріоритети одна одної, спільно працюють над посиленням безпеки та створенням єдиного безпекового простору в Європі. Враховуючи, що після здобуття Польщею політичної незалежності та проголошення незалежності України обидві держави стикнулися з викликом самостійного забезпечення власної безпеки, до якого історично не були підготовлені, кожна з них неодноразово ініціювала створення субрегіональних систем безпеки.

Так, на думку дослідника А. Кирчіва, серед важливих ініціатив за участю Польщі варто виділити створення «Вишеградського союзу», ініціативу «НАТО – біс» та проєкт з українського боку – «Центральноєвропейська зона стабільності та безпеки». Однак, як зазначає дослідник, ці кроки явно не були достатніми для забезпечення довготривалої стабільності і миру, а також не вписувалися у загальну структуру європейської системи безпеки⁷².

Спільні проєкти в галузі військової промисловості, такі як виробництво бронетехніки та обмін передовими технологіями, відкривають нові

⁷⁰ Information of Minister of Foreign Affairs on Polish foreign policy tasks in 2024. *Gov.pl website*. URL: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/information-of-minister-of-foreign-affairs-on-polish-foreign-policy-tasks-in-2024> (дата звернення: 05.04.2025)

⁷¹ NATO. Vilnius Summit 2024 Summary Report. URL: <https://www.nato.int> (дата звернення: 20.05.2025).

⁷² Kvasha K. "Security, Europe!": Poland's Rise as NATO's Defense Spending Leader. Wilson Center. 2025. March 6. URL: <https://acrosskarman.wilsoncenter.org/article/security-europe-polands-rise-natos-defense-spending-leader> (дата звернення: 29.05.2025).

можливості для посилення обороноздатності України. Особливу увагу приділяють навчанню українських військових за стандартами НАТО, що дозволяє Україні швидше адаптувати свою армію до євроатлантичних вимог.

Значна увага приділяється навчанню українських військовослужбовців відповідно до стандартів Альянсу. Зокрема, у 2023 році Польща долучилася до міжнародної коаліції з підготовки українських пілотів на винищувачах F-16, ставши однією з країн-засновниць так званої «F-16 training coalition»⁷³.

У лютому 2025 року в місті Бидгощ було відкрито Спільний аналітичний, навчальний і освітній центр, створений у співпраці між НАТО та Україною. Основним завданням центру є аналіз досвіду сучасної війни та підготовка українських військових фахівців за натовськими стандартами. Також у межах Програми вдосконалення військової освіти, за участі польських академій, здійснюється професіоналізація сержантського складу Збройних Сил України, зокрема в аспектах лідерства, організації навчального процесу та методики викладання⁷⁴.

Економіка є ще одним важливим вектором співпраці. Польща стала для України не лише великим торговельним партнером, але й транзитною країною для українського експорту до країн ЄС. Польський досвід у розвитку малого та середнього бізнесу, залученні іноземних інвестицій, ефективному використанні фондів ЄС може стати орієнтиром для українських реформ. Польща демонструє, як грамотна економічна лібералізація, реформи державного управління та розбудова інфраструктури стимулюють економічне зростання навіть після тривалих криз.

Аналізуючи показники торгівлі товарами України та Польщі за 2021-2023 роки, можна відзначити певні тенденції. У 2021 році імпорт в Україну

⁷³ Khalilova D. Reznikov: F-16 training coalition of 11 countries officially formed. The Kyiv Independent. 2023. July 11. URL: <https://kyivindependent.com/reznikov-f-16-training-coalition-of-11-countries-officially-formed/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁷⁴ NATO Deputy Secretary General visits Poland. NATO. 2025. 18 Feb. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_233221.htm (дата звернення: 13.05.2025).

становив 5 млрд доларів, з обсягом 3,9 млн тон, тоді як експорт зріс до 5,2 млрд доларів, з обсягом 10 млн тонн⁷⁵.

У 2022 році імпорт трохи зріс до 5,6 млрд доларів, але обсяг імпорту зменшився до 3,8 млн тонн. В той же час експорт зріс до 6,7 млрд доларів і 14 млн тонн, що свідчить про покращення торговельних показників та зростання обсягів експорту⁷⁶.

У 2023 році імпорт в Україну зріс до 6,6 млрд доларів, з обсягом 4,6 млн тонн, що може свідчити про відновлення економіки та збільшення споживчого попиту. Однак експорт знизився до 4,8 млрд доларів при обсязі 11,6 млн тонн, відзначаючи втрату частини ринків або зменшення обсягів експортованих товарів⁷⁷.

Таким чином, між 2021 та 2023 роками можна спостерігати позитивну динаміку імпорту з одночасним зниженням експорту в 2023 році. Це може бути наслідком економічної ситуації в країні та змін на міжнародних ринках. В цілому, показники вказують на складні умови для торгівлі, але також на можливості для росту в імпортному сегменті.

Зазначені показники торгівлі товарами України та Польщі за 2021-2023 рр. наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Показники торгівлі товарами України та Польщі за 2021-2023 рр.

Рік	Імпорт в Україну, \$ млрд	Імпорт в Україну, млн т	Експорт з України, \$ млрд	Експорт з України, млн т
2021	5	3,9	5,2	10
2022	5,6	3,8	6,7	14
2023	6,6	4,6	4,8	11,6

⁷⁵ Filippov A. Five Polish lessons for Ukraine on the path to EU membership. *European Pravda*. 2025. April 14. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/eng/news/2025/04/14/7209469/> (дата звернення: 27.04.2025).

⁷⁶ Там само.

⁷⁷ Там само.

Обсяг торгівлі між Україною та Польщею у 2024 році склав 11,7 мільярда доларів, з яких 4,6 мільярда припало на експорт українських товарів. Більша частина товарообігу припала на польський експорт в Україну, включаючи агропродукцію та мінеральні добрива на 354 мільйони доларів⁷⁸.

Найважливіші торгові партнери Польщі наведено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Найважливіші торгові партнери Польщі

Джерело: ⁷⁹

Графік, що представляє найбільших торговельних партнерів Польщі у 2023 році, демонструє, що Німеччина є ключовим партнером з обсягом експорту 448,3 млрд злотих, що значно перевищує показники інших країн. Чехія, Франція і Велика Британія мають помітно нижчі цифри, що свідчить про вплив Німеччини на польську економіку.

⁷⁸ Григоренко Ю. Баланс торгівлі продукцією ГМК Україна-Польща: аналітичний огляд. *GMK Center*. 2024. 6 лютого. URL: <https://gmk.center/ua/posts/balans-torhivli-produktsiieiu-hmk-ukraina-polshcha-analitychnyj-ohliad/> (дата звернення: 20.05.2025).

⁷⁹ Skwirowski P. Handel między Polską i Ukrainą. Który kraj na nim lepiej wychodzi?. *Rzeczpospolita*. 2024. URL: <https://www.rp.pl/dane-gospodarcze/art39935541-handel-miedzy-polska-i-ukraina-ktory-kraj-na-nim-lepiej-wychodzi> (дата звернення: 21.05.2025).

Результати показують, що Україна, з обсягом експорту 51,7 млрд злотих та імпорту 20,3 млрд злотих, займає незрівнянно меншу позицію в порівнянні з основними партнерами. Це може свідчити про слабкість торговельних зв'язків між Польщею та Україною, незважаючи на сусідство та історично близькі відносини. Зниження показників може бути наслідком економічних викликів або митних обмежень, і вимагає уваги для зміцнення співпраці в майбутньому.

Реформи в Україні значною мірою орієнтуються на польську модель трансформації. Польща надала Україні експертну підтримку у впровадженні судової реформи, реформи місцевого самоврядування та антикорупційних механізмів⁸⁰.

Однією з найуспішніших практик є обмін досвідом щодо децентралізації: польська модель «гміни» стала основою для побудови системи об'єднаних територіальних громад в Україні, що сприяє зміцненню місцевої демократії та підвищенню ефективності управління на місцях⁸¹.

Євроінтеграція є стратегічною метою для обох країн, і Польща стала одним з найпотужніших адвокатів України в ЄС. Польща активно підтримує надання Україні статусу кандидата, виступає за відкриття доступу до європейських програм підтримки, таких як Erasmus+, Horizon Europe, а також сприяє процесу адаптації українського законодавства до стандартів ЄС⁸².

Польський досвід переговорів про вступ до ЄС, розробка дорожніх карт реформ, участь у європейських фондах розвитку може суттєво пришвидшити інтеграційні процеси України.

⁸⁰ Poland to focus on security, regional cooperation during upcoming EU rotating presidency. *Central European Times*. 2024. URL: <https://centraleuropeantimes.com/2024/12/poland-to-focus-on-security-regional-cooperation-during-upcoming-eu-rotating-presidency/> (дата звернення: 06.04.2025).

⁸¹ Okunovska Y., Hyzhko A., Prymush M. Specifics of decentralization reform in Poland and Ukraine. *EJTS European Journal of Transformation Studies*. 2020. V. 8, № 2. С. 245–256.

⁸² The Development Cooperation Plan for 2024 approved - Polish aid. URL: <https://www.gov.pl/web/polishaid/the-development-cooperation-plan-for-2024-approved> (дата звернення: 06.04.2025).

Польща виступає як один із найуспішніших прикладів приєднання до Європейського Союзу. Її шлях до членства свідчить про те, що глибокі структурні зміни та цілеспрямована політика можуть привести до значного покращення економічного стану та соціального розвитку країни.

По-перше, Польща здійснила ґрунтовні реформи у сферах державного управління, судової системи, економіки та боротьби з корупцією. Завдяки цим перетворенням країна змогла відповідати стандартам Європейського Союзу та значно покращити умови для ведення бізнесу. Для України ж важливими є незворотність і динамічність реформ, адже вступ до ЄС передбачає суттєві зміни у різних галузях.

По-друге, Вступ Польщі до Європейського Союзу супроводжувався масштабною інформаційною кампанією, що роз'яснювала громадянам переваги членства. Україні необхідно організувати ефективну комунікацію щодо процесу євроінтеграції, її вимог та перспектив, аби забезпечити широку суспільну підтримку реформ і адаптації до європейських норм.

По-третє, після приєднання Польщі до ЄС значна кількість кваліфікованих працівників виїхала за кордон у пошуках кращих заробітків. Україні необхідно заздалегідь розробити ефективні заходи для збереження та розвитку власного кадрового потенціалу.

По-четверте, гармонізація законодавства. Це був один із головних викликів, з якими зіткнулася Польща.

Польща почала імплементувати директиви ЄС у транспортній сфері ще до вступу. Такий своєчасний і системний підхід став запорукою успіху. Подібні завдання вже стоять перед Україною, але вирішальним буде масштаб і швидкість реалізації.

Слід підкреслити, що приєднання України до Європейського Союзу створює широкі перспективи для багатьох галузей економіки, зокрема сприяє розвитку торгівлі, залученню іноземних капіталовкладень, а також модернізації промислового та сільськогосподарського секторів. Водночас цей процес потребує глибокої адаптації на законодавчому, інституційному та

технічному рівнях для відповідності європейським стандартам і нормам. Особливо важливими є реформи у сферах екології, безпеки продукції, прав власності та регулювання ринків, що дозволить українським підприємствам ефективно конкурувати на європейському ринку. Крім того, успішна інтеграція вимагає підвищення кваліфікації кадрів, розвитку інфраструктури та зміцнення інституційної спроможності державних органів. Тільки комплексний підхід до підготовки дасть змогу максимально використати переваги членства в ЄС та сприяти сталому розвитку країни.

Польський досвід демонструє, що активна участь галузевих асоціацій у співпраці з урядом є важливим чинником успішної реалізації реформ. Об'єднання підприємств для спільного впровадження нових стандартів і норм значно полегшує адаптацію до вимог ринку та підвищує конкурентоспроможність галузей. Зокрема, у секторі деревообробки компанії об'єдналися для того, щоб відповідати оновленим стандартам сертифікації та екологічного нагляду⁸³.

Для України важливо не лише оновити законодавчу базу, а й створити ефективні механізми підтримки – професійні асоціації, технічну допомогу та вести відкритий діалог з ЄС щодо реалістичних термінів впровадження реформ. Польща пройшла шлях від початкових сумнівів і страхів до повної інтеграції в ЄС, що принесло країні помітне економічне зростання та політичну стабільність.

Україна має унікальну можливість навчитися цьому досвіду – не копіювати його, а зробити свідомий вибір щодо інструментів, які вона використовуватиме⁸⁴.

⁸³ Deklaracja współpracy na rzecz promocji drewna. *SPPDwP*. URL: <https://sppd.pl/2024/10/13/deklaracja-wspolpracy-na-rzecz-promocji-drewna/> (дата звернення: 09.05.2025).

⁸⁴ Filippov A. Five Polish lessons for Ukraine on the path to EU membership. *European Pravda*. 2025. April 14. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/eng/news/2025/04/14/7209469/> (дата звернення: 27.04.2025).

Таким чином, співпраця між Польщею та Україною охоплює ключові сфери, критично важливі для українського майбутнього: посилення безпеки, модернізацію економіки, проведення глибоких реформ і наближення до Європейського Союзу.

Польща є для України не тільки стратегічним партнером, але й прикладом успішного шляху трансформації, який можна адаптувати до українських реалій для прискорення побудови демократичної, сильної та європейської держави.

3.3. Виклики та перспективи двостороннього партнерства

Партнерство між Україною та Польщею є одним із найбільш динамічних і стратегічно важливих у Центрально-Східній Європі. За останнє десятиліття, ці відносини значно зміцніли завдяки спільним безпековим інтересам, економічній співпраці, гуманітарній підтримці та прагненню обох держав до посилення свого впливу в регіоні. Проте, як і будь-яке складне партнерство, воно стикається з низкою викликів, що потребують уважного та стратегічного підходу до їх вирішення.

Одним із найбільших викликів залишається питання історичної пам'яті, зокрема складні моменти спільного минулого, пов'язані з Волинською трагедією та подіями Другої світової війни. Попри те, що офіційний Київ і Варшава неодноразово підкреслювали необхідність взаємоповаги та діалогу, періодичне загострення історичних дискусій може створювати напруження в суспільствах обох країн. Саме глибокий академічний діалог, спільні наукові програми і відкритість до різних інтерпретацій історії, можуть поступово зняти емоційне напруження і сформувати стійкий фундамент для взаєморозуміння.

Волинська трагедія, що мала місце під час Другої світової війни, є особливо чутливим питанням. Це масове насильство, яке призвело до загибелі тисяч людей, створило глибокі рани, які досі болять у пам'яті як українців, так і поляків. Обидві сторони мають своє бачення подій, що трапилися, і внаслідок

цього спостерігається часткова нездатність до діалогу. Кожна країна прагне відстояти свій погляд на історію, що іноді призводить до політичних та соціальних конфліктів. 15 липня 2013 року Сейм ухвалив спеціальну резолюцію, присвячену 70-й річниці Волинської різанини, у якій зазначається, що злочини, скоєні бійцями Організації українських націоналістів та Українською повстанською армією, мали «організований та масовий масштаб», що надало їм «характеру етнічних чисток з ознаками геноциду». 22 липня 2016 року Сейм встановив 11 липня як пам'ятний день на згадку про жертв Волинської різанини польського населення⁸⁵, в свою чергу, Комітет Верховної Ради у закордонних справах України опублікував спеціальну заяву, в якій висловив «глибоке занепокоєння» резолюцією Сейму⁸⁶.

Важливо, що шляхом до порозуміння можуть стати глибокий академічний діалог, спільні наукові програми та відкритість до різних інтерпретацій історії. Освітні ініціативи, які зосереджуються на вивченні спільної історії з різних перспектив, можуть допомогти зняти напруження. Наприклад, спільні історичні конференції, публікації та дослідження можуть стати основою для конструктивного обговорення минулого. Це дозволить молодим поколінням наблизитися один до одного, зрозуміти виклики, які обидва народи пережили, і, врешті-решт, побудувати відносини на основі взаєморозуміння.

Окрім історичних питань, варто відзначити, що в 2023 році Україна стала 7-м найбільшим ринком збуту Польщі⁸⁷. Цей факт підкреслює важливість економічної співпраці між країнами, яка може служити потужним фактором для зміцнення двосторонніх відносин. Економічна інтеграція може

⁸⁵ KRONIKA SEJMOWA. *KANCELARIA SEJMU*. 2013. С. 16–17.

⁸⁶ 1. Заява Комітету Верховної Ради України у закордонних справах у зв'язку з ухваленням Сенатом І Сеймом Республіки Польща постанов від 7 і 22 липня 2016 року щодо Волинської трагедії : Заява Ком. Верхов. Ради України від 22.07.2016. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/133552.html> (дата звернення: 25.04.2025).

⁸⁷ Водяний А. Україна вийшла на сьоме місце серед експортних партнерів Польщі. *ЛІГА.net*. 2024. 4 берез. URL: <https://biz.liga.net/en/all/all/novosti/ukraina-vyshla-na-sedmoe-mesto-sredi-eksportnyh-partnerov-polshi> (дата звернення: 15.05.2025).

допомогти зруйнувати бар'єри, породжені історичними травмами, створюючи нові можливості для співпраці. Зростаючий обсяг торгівлі свідчить про готовність бізнесу обох країн до співпраці незважаючи на складні відносини на політичному рівні.

Згідно з даними, Україна відіграє ключову роль у постачанні товарів до Польщі, а також імпортує з Польщі важливі ресурси та товари. Ця взаємозалежність може стати основою для більш конструктивних діалогів про історію та пам'ять. Економічні зв'язки стимулюють обидві країни до спільних дій і можуть бути використані для генерації нових ініціатив у сфері освіти, культури та історії. Якщо обидва народи зможуть знайти спільні інтереси в економічній співпраці, це, безумовно, закладе основи для глибшого і продуктивнішого діалогу про спільне минуле.

Важливо підкреслити, що конструктивний підхід до історичної пам'яті та активна економічна співпраця можуть значно покращити відносини між Україною та Польщею. Створення просторів для відкритих дискусій про спільне минуле та підтримка економічних ініціатив стане запорукою стабільного і взаємовигідного партнерства. Це не тільки допоможе зняти напруження, але й сприятиме довгостроковій стабільності у відносинах між двома країнами.

Іншим викликом у двосторонніх відносинах є конкуренція на європейських ринках праці. Польща тривалий час була одним із головних напрямків трудової міграції для українців, однак після початку повномасштабної війни у 2022 році конкуренція за соціальні ресурси в Польщі зросла. Зростання кількості українців викликає дискусії в польському суспільстві щодо інтеграції біженців та мігрантів.

В умовах зростаючої конкуренції, важливо не лише реагувати на виклики, а й шукати ефективні рішення. Відкриття ринку праці для українців робить внесок у економіку Польщі, проте належна інтеграція біженців є необхідною умовою для сталого розвитку. Польський ринок праці потребує кадрового підбору, особливо в галузях, що страждають від нестачі

кваліфікованої робочої сили. У цьому контексті, ключовою є необхідність створення двосторонніх програм професійної перекваліфікації, які дозволять українцям адаптувати свої навички до вимог польського ринку праці.

За допомогою таких програм можна забезпечити не лише зміну професії, а й підвищення кваліфікації, що корисно для українців, які хочуть інтегруватися в нове середовище. Це також може привести до збільшення продуктивності праці, що, в свою чергу, позитивно вплине на економіку Польщі. Програми професійної перекваліфікації можуть включати мовні курси, тренінги та практичні заняття, що допоможуть українцям не тільки знайти роботу, а й максимально ефективно виконувати свої обов'язки на новому місці.

Крім того, інтеграційні ініціативи можуть також охоплювати освітні програми, які сприятимуть соціальній адаптації українців у Польщі. Спільні освітні проекти для дітей біженців і польських школярів можуть допомогти створити середовище взаєморозуміння і співпраці, полегшуючи адаптацію новоприбулих. Важливо, щоб навчальні заклади у Польщі мали ресурси для надання підтримки дітям з України, адже безпосередній доступ до освіти є ключовим елементом інтеграції.

Взаємодія між українськими та польськими освітніми установами може стати осередком для обміну знаннями і найкращими практиками в освітній галузі. Згідно з міжнародними освітніми стандартами, важливо, щоб нові підходи до навчання враховували потреби всіх учасників освітнього процесу. Спільні проекти, від обміну студентами до спільних наукових досліджень, можуть суттєво сприяти зменшенню культурних бар'єрів і сприяти глибшому порозумінню між націями.

Розвиток двосторонніх програм професійної перекваліфікації та освітніх ініціатив може стати потужним механізмом для інтеграції українських мігрантів у польське суспільство. Це не лише допоможе зменшити соціальне напруження, але й створить можливості для економічного зростання в обох країнах. Соціальна адаптація українців у Польщі та професійне навчання

можуть стати основою для нових, продуктивних відносин, що сприятимуть розвитку співпраці між Україною та Польщею на всіх рівнях. У світі, що постійно змінюється, важливо не залишатися на місці, а активно шукати шляхи для покращення та зміцнення зв'язків між народами.

Також важливим викликом є розбіжності в пріоритетах безпекової політики в межах НАТО та ЄС. Польща активно просуває ідею стратегічної автономії Європи у безпековій сфері, проте Україна наразі більше фокусується на прискоренні інтеграції у НАТО⁸⁸.

Ці розбіжності в підходах до безпекової політики можуть створювати ризики для регіональної стабільності та ефективності спільних дій. Важливо пам'ятати, що спільні виклики, такі як агресія з боку Росії, вимагають координованих зусиль з боку країн регіону. З огляду на це, Україні та Польщі необхідно активно працювати над узгодженням своїх позицій у питаннях оборонної політики, спираючись на довгострокові спільні інтереси.

Координація підходів щодо безпекової політики може включати спільні військові навчання, обмін інформацією про загрози, а також розвиток спільних ініціатив у рамках НАТО та ЄС, які б дозволили ефективно реагувати на зміни у безпековій ситуації. Також важливо, щоб Польща підтримувала Україну в її прагненнях до НАТО, розуміючи, що стабільна та безпечна Україна є важливим елементом європейської безпеки⁸⁹.

Співпраця в рамках стратегічного партнерства може стати основою для спільних дій, спрямованих на стримування агресивних дій Росії. Це може охоплювати не лише військові аспекти, але й політичні, економічні та соціальні заходи, які б сприяли зміцненню загальної безпеки в регіоні.

⁸⁸ RAF Typhoons scrambled to intercept Russian aircraft in Nato airspace. *The Times*. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/raf-fighters-russian-aircraft-nato-airspace-fg6lftkpg> (дата звернення: 05.04.2025).

⁸⁹ Бучин М. Особливості військової співпраці між Україною та Польщею в контексті російсько-української війни. 2022. С. 29–41. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-225-8-2>

Створення платформи для регулярного діалогу між Україною і Польщею щодо безпекових питань може стати першим кроком до досягнення цілей обох країн.

Важливо також враховувати роль інших гравців на міжнародній арені, зокрема, США і країн Західної Європи, які можуть впливати на ситуацію в регіоні. Співпраця з цими партнерами може допомогти Україні і Польщі координувати свої дії та зусилля у напрямку покращення безпекової ситуації. Особливо важливою є діяльність НАТО, враховуючи, що саме цей альянс забезпечує базу для колективної безпеки серед країн-членів.

Спільні безпекові ініціативи можуть також включати програми підтримки для українських сил безпеки, розробку та реалізацію спільних проектів у сфері оборони, що дозволить підвищити ефективність спільного захисту. Необхідно залучати експертів з обох країн.

Перелік основних викликів між Польщею та Україною наведено на рис. 3.3.

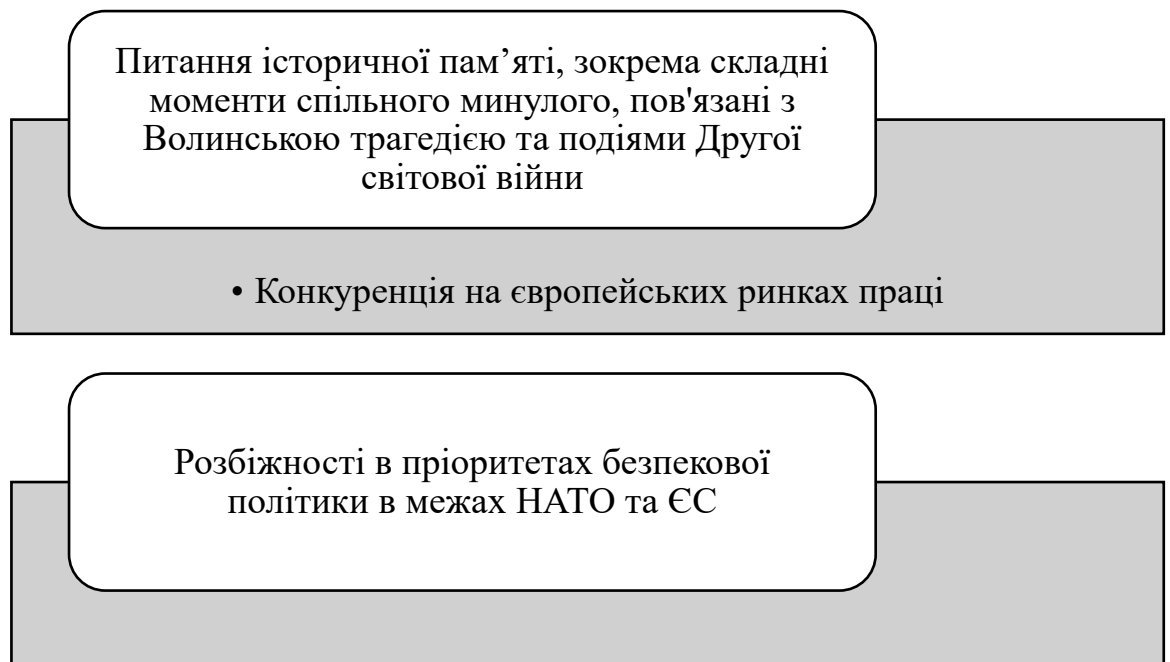

Рис. 3.3. Основні виклики двостороннього партнерства (Польща-Україна)

Джерело: розроблено автором самостійно

Попри ці виклики, перспективи двостороннього партнерства виглядають надзвичайно багатообіцяючими. Польща виступає одним із ключових

прихильників євроінтеграції України, активно сприяючи її прагненням до вступу в ЄС та НАТО⁹⁰.

Економічна співпраця між обома країнами постійно розширюється. Польща є серед перших трьох торговельних партнерів України в Європі. Спільні інфраструктурні проекти, зокрема розбудова прикордонної інфраструктури та логістичних коридорів, відкривають нові можливості для посилення економічних зв'язків.

Водночас, динаміка двосторонніх відносин не позбавлена окремих викликів. Прикладом такої ситуації є блокування польськими фермерами пункту пропуску Медика-Шегині, що відбулося 23 листопада 2023 року. Протестувальники обмежили рух спеціально для вантажівок. Фермери пояснили свій страйк неврахуванням їхніх вимог щодо податків та угоди про вільну торгівлю ЄС з країнами Південної Америки. Примітно, що згідно з офіційними заявами української сторони, жодна з цих причин протестів безпосередньо не стосувалася України, а акція була спрямована на тиск на польський уряд⁹¹.

Ще однією перспективною галуззю є енергетика, де обидві країни мають взаємний інтерес у розвитку альтернативних джерел енергії, інтеграції енергетичних ринків та забезпеченні енергетичної незалежності від Росії. Польща може стати важливим транзитним центром для українського експорту електроенергії в Європу після модернізації енергетичних систем⁹².

Майбутнє двостороннього партнерства залежатиме від здатності України та Польщі не лише вирішувати поточні суперечності, а й розвивати

⁹⁰ Poland to focus on security, regional cooperation during upcoming EU rotating presidency. *Central European Times*. 2024. URL: <https://centraleuropeantimes.com/2024/12/poland-to-focus-on-security-regional-cooperation-during-upcoming-eu-rotating-presidency/> (дата звернення: 06.04.2025).

⁹¹ Serohina K. Polish farmers threaten to block entire border with Ukraine after December 10. *RBC-Ukraine*. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/polish-farmers-threaten-to-block-entire-border-1732583411.html> (дата звернення: 23.05.2025).

⁹² The Development Cooperation Plan for 2024 approved - Polish aid. URL: <https://www.gov.pl/web/polishaid/the-development-cooperation-plan-for-2024-approved> (дата звернення: 06.04.2025).

системну співпрацю у сфері безпеки, економіки, інновацій та культури. Глибша інтеграція між державами сприятиме не лише їхньому розвитку, а й зміцненню стійкості всього регіону Центрально-Східної Європи.

Щоб Україна та Польща могли підтримувати стійкий альянс, обидві сторони мають продемонструвати готовність до компромісу в історичних та економічних питаннях. Це має вирішальне значення не лише для підтримки двосторонньої підтримки та постачання зброї, але й для просування амбіцій України щодо членства в ЄС, оскільки роль Польщі як європейського адвоката залишається життєво важливою для інтеграційного шляху України.

У червні 2025 року в Польщі відбулися президентські вибори, результатом яких стало обрання Кароля Навроцького – кандидата від націонал-консервативного табору, підтриманого партією «Право і справедливість». За результатами другого туру, Навроцький здобув перемогу з 50,89 % голосів⁹³.

Обрання Навроцького відображає поступовий зсув у бік правоконсервативного політичного дискурсу в Польщі, що несе низку викликів для українсько-польських відносин. По-перше, новообраний президент має скептичне ставлення до процесу розширення НАТО, включаючи перспективу членства України, що може позначитися на зовнішньополітичній підтримці Києва з боку Варшави. По-друге, його акценти на необхідності «історичного діалогу» з Україною, зокрема щодо Волинської трагедії, можуть поглибити чутливі міжнаціональні питання та спричинити нові напруження.

Крім того, перемога Навроцького може призвести до конфліктів між інститутами влади, зокрема між президентом та урядом прем'єра Дональда Туска, який орієнтований на подальшу інтеграцію з Європейським Союзом та підтримку України. В умовах війни та глобальної нестабільності така динаміка

⁹³ Erling B., Charlish A. Polish government wins confidence vote after presidential election blow. *Reuters*. 2025. 11 June. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/polands-tusk-seeks-fresh-start-after-presidential-election-blow-2025-06-11/> (дата звернення: 05.06.2025).

в політичному ландшафті Польщі потребує особливої уваги з боку української дипломатії, оскільки може впливати як на практичну співпрацю в оборонній сфері, так і на стратегічну координацію з ЄС та НАТО⁹⁴.

Польсько-українські відносини повністю відображають складні геополітичні виклики, соціальні взаємозв'язки та культурні особливості, які формувалися протягом останнього століття в історії Східної Європи. Базуючись на питаннях безпеки та спільному прагненні посилити партнерство або навіть створити союз, ці відносини не уникнули ряду конфліктів і непорозумінь. Попри значний потенціал, сусідство залишається вразливим, причому це зумовлено не стільки впливом великих світових гравців, скільки змінами у регіональному контексті та внутрішньополітичними подіями.

Обидві країни розглядають одна одну як стратегічних союзників, і це взаємне сприйняття витримало майже три десятиліття змін, злетів і спадів у міжнародній арені та внутрішніх політичних трансформацій. Взаємини між Польщею та Україною залишаються одним із ключових чинників регіональної стабільності.

Обидві держави володіють значним потенціалом для впливу на політичні процеси в регіоні та можуть ініціювати нову безпекову програму, яка повинна бути реалістичною та враховувати сучасні політичні й геополітичні умови.

Водночас питання, що стосуються національної ідентичності, включно з історичними суперечками, навряд чи зникнуть у найближчому майбутньому. Очікується, що зростання націоналістичних настроїв залишатиметься політичною тенденцією у Східній Європі протягом наступних років, і Польща з Україною мають навчитися співіснувати з цим явищем. Найкращим противагою викликам, пов'язаним з ідентичністю, стане взаємовигідна співпраця у різних сферах, реалізація регіональних ініціатив, що посилять спільні зусилля, а також концентрація на багатосторонніх регіональних

⁹⁴ Lessons from Poland. *Financial Times*. URL: <https://www.ft.com/content/65daa340-c73a-4715-b1d6-c87adb29d367> (дата звернення: 10.06.2025).

форматах, які допоможуть зменшити ризики нової хвилі націоналізму в Східній Європі.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна зробити низку важливих висновків, які відображають геополітичну роль Польщі на міжнародній арені та особливості її взаємодії міжнародними акторами, вивчення польського досвіду як потенційної моделі для України, а також аналізу перспектив розвитку двостороннього співробітництва в умовах регіональних та глобальних викликів.

Аналіз стану наукової розробки проблеми та джерельної бази показав, що тематика зовнішньої політики Республіки Польща, її інтеграційного досвіду та ролі в регіональній безпеці є об'єктом уваги як польських, так і українських дослідників. Попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених ролі Республіки Польща в системі міжнародних відносин, слід констатувати, що на сучасному етапі дана тематика залишається недостатньо комплексно опрацьованою у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Більшість досліджень зосереджуються переважно на міжвоєнному періоді або етапі інтеграції Польщі до Європейського Союзу та НАТО. У науковому дискурсі широко висвітлені історичні та соціально-економічні передумови трансформаційних процесів, особливо інтенсивно аналізуються питання польсько-українських відносин у контексті російської агресії проти України та змін у структурі європейської безпеки після 2014 року. Однак питання адаптації та можливостей практичного застосування польського досвіду в умовах сучасної України досліджене фрагментарно. Джерельна база дослідження складається із законодавчих документів ЄС і НАТО, аналітичних звітів Міністерства закордонних справ Польщі, публікацій міжнародних організацій та актуальних новинних матеріалів, що відображають сучасну динаміку двосторонніх відносин.

Історичні передумови та сучасні пріоритети зовнішньої політики Польщі свідчать про її поступове перетворення з периферійної держави на активного суб'єкта європейської політики. Еволюція зовнішньої політики

Республіки Польща є наслідком багатовікового історичного шляху, що включає періоди державного становлення, втрати незалежності, боротьби за суверенітет та демократичної трансформації. Після 1989 року Польща обрала курс на повну інтеграцію із західним світом, що зумовило її прагнення приєднатися до НАТО та ЄС, закріпити свою державність та забезпечити безпеку через участь у колективних механізмах оборони та політичного співробітництва. Цей досвід сформував прагматичну та водночас ціннісно орієнтовану зовнішню політику, яка сьогодні ґрунтується на принципах демократії, колективної безпеки та європейської солідарності.

Членство в ЄС і НАТО стало ключовим чинником, який забезпечив Польщі не лише внутрішню модернізацію, а й дозволив активно впливати на процеси в регіоні Центрально-Східної Європи. Роль Польщі в європейських інтеграційних процесах вирізняється багатовимірністю та стратегічною важливістю. Як один із ключових учасників Європейського Союзу, Польща активно використовує свій потенціал для просування національних інтересів і зміцнення регіонального розвитку. Польща послідовно розбудовує свій імідж як одного з найбільш активних прихильників поглиблення інтеграційних процесів у Європі, особливо в контексті безпеки, енергетичної політики та східного партнерства. Її роль полягає в підтримці розширення ЄС, у сприянні інтеграції України та інших країн Східної Європи, а також у прагненні зміцнити європейську оборонну автономію без шкоди для трансатлантичної єдності. Польща активно взаємодіє із США, Німеччиною, Китаєм та іншими державами, намагаючись посилити свою роль як регіонального лідера. Польща підтримує стратегічні відносини зі США, зберігаючи трансатлантичний вектор як одну з опор зовнішньої політики. Ця багатовекторність забезпечує їй здатність впливати як на регіональному, так і на глобальному рівні. Польща водночас виступає критиком російської агресії та активним захисником інтересів України на міжнародній арені.

Еволюція українсько-польських відносин засвідчує глибоку трансформацію від складного історичного минулого до формування

стратегічного партнерства у сучасних умовах. Після здобуття Україною незалежності у 1991 році двостороння співпраця активізувалася на основі спільних цінностей, європейських прагнень та підтримки демократичних перетворень. Польща послідовно виступала ініціатором європейської інтеграції України, активно сприяючи її зближенню з ЄС та НАТО. Особливо важливим чинником зміцнення відносин стала спільна протидія зовнішнім загрозам, насамперед російській агресії. У цьому контексті Польща відіграє провідну роль, надаючи Україні всебічну військову, гуманітарну та дипломатичну підтримку, що підтверджує її статус одного з ключових союзників України в Європі. Попри наявність історичних суперечностей, обидві держави демонструють готовність до конструктивного діалогу та збереження стратегічного характеру відносин, що знаходить своє втілення у спільних ініціативах, таких як Люблінський трикутник. Таким чином, українсько-польські відносини є прикладом успішного подолання історичних розбіжностей заради спільного майбутнього у стабільній та безпечній Європі.

Досвід Польщі як країни-члена ЄС і НАТО, а також її активна позиція в регіональних питаннях безпеки й підтримки України у боротьбі проти російської агресії, становить цінний орієнтир для формування зовнішньополітичної стратегії України. Польща продемонструвала, що ефективна євроінтеграція можлива за умов послідовного реформування, активної дипломатії та участі в багатосторонніх безпекових і економічних форматах. Для України цей досвід є важливим джерелом практичних рішень, зокрема щодо адаптації до європейських стандартів, побудови системної співпраці з інституціями ЄС і НАТО, а також формування стратегічних альянсів у регіоні. Водночас польський приклад також окреслює низку викликів, які можуть постати перед українською зовнішньою політикою. Політичні зміни в Польщі, зростання націонал-консервативних настроїв та переосмислення ролі історичної пам'яті створюють ризики для стабільності двосторонніх відносин. Історичні розбіжності, зокрема в оцінці подій XX століття, можуть бути використані у внутрішній політичній боротьбі обох

країн, що потребує виваженого і стратегічного підходу з боку української дипломатії. Можливості, які відкриває польський досвід, полягають у розбудові інституційної спроможності, залученні до регіональних ініціатив, створенні професійних та освітніх програм для мігрантів, а також у розвитку міждержавних економічних і безпекових проєктів. Україна може використати приклад Польщі для активного просування власного бачення безпеки у Східній Європі, зміцнення ролі на регіональному рівні та поглиблення інтеграції з ЄС. Таким чином, імплементація досвіду Польщі у зовнішню політику України повинна здійснюватися через стратегічну комунікацію, партнерство з польськими урядовими та громадськими інституціями, а також посилення ролі українських експертів і дипломатів у формуванні спільного бачення майбутнього регіону. Вміння балансувати між національними інтересами та спільними європейськими цілями дозволить Україні не лише зберегти підтримку Польщі, а й перетворити двостороннє партнерство на стрижень нової архітектури безпеки та співпраці в Центральній-Східній Європі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела:

1) міжнародні та міждержавні договори:

1. Заява Комітету Верховної Ради України у закордонних справах у зв'язку з ухваленням Сенатом І Сеймом Республіки Польща постанов від 7 і 22 липня 2016 року щодо Волинської трагедії : Заява Ком. Верхов. Ради України від 22.07.2016. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/133552.html> (дата звернення: 25.04.2025).

2. Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2024). 2024. 17 p. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/6/pdf/240617-def-exp-2024-en.pdf (дата звернення: 05.05.2025).

3. NATO. Strategic Concept. Madrid, 29 June 2022. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept> (дата звернення: 16.05.2025).

4. Poland and NATO. *NATO*. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/declassified_223582.htm (дата звернення: 16.04.2025).

5. Ukraine and Poland signed a Memorandum of cooperation to support local self-government reform in Ukraine. 2014. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/247826606> (дата звернення: 12.04.2025).

2) акти державного законодавства:

6. Deklaracja współpracy na rzecz promocji drewna. *SPPDwP*. URL: <https://sppd.pl/2024/10/13/deklaracja-wspolpracy-na-rzecz-promocji-drewna/> (дата звернення: 09.05.2025).

7. Information of Minister of Foreign Affairs on Polish foreign policy tasks in 2024. *Gov.pl website*. 2024. URL: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/information-of-minister-of-foreign-affairs-on-polish-foreign-policy-tasks-in-2024> (дата звернення: 05.04.2025).

8. KRONIKA SEJMOWA. *KANCELARIA SEJMU*. 2013. С. 16–17.

9. The Constitution of the Republic of Poland of April 1997 : adopted by the National Assembly on 2 April 1997, approved by the Nation in the constitutional

referendum on 25 May 1997, and promulgated by the President on 16 July 1997. *Warsaw : Sejm Library*, 1997.

10. The Development Cooperation Plan for 2024 approved. *Gov.pl*. 2024. URL: <https://www.gov.pl/web/polishaid/the-development-cooperation-plan-for-2024-approved> (дата звернення: 06.04.2025).

11. U.S. relations with Poland. Bureau of European and Eurasian Affairs. 2021-2025. *United States Department of State*. URL: <https://2021-2025.state.gov/u-s-relations-with-poland/> (дата звернення: 30.04.2025).

12. Wystąpienie podczas podpisania Ustawy o obronie Ojczyzny. *Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*. 2022. URL: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wystapienia/wystapienie-podczas-podpisania-ustawy-o-obronie-ojczyzny,50711> (дата звернення: 30.04.2025).

3) офіційні інформаційні ресурси державних та міжнародних установ:

13. Кулеба, Д., Чапутович, Я., Лінкявічюс, Л. Кулеба, Чапутович і Лінкявічюс започаткували Люблінський трикутник – новий формат України, Польщі та Литви. Кабінет Міністрів України : офіційний вебсайт. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/kuleba-chaputovich-i-linkyavichyus-zapochatkuvali-lyublinskij-trikutnik-novij-format-ukrayini-polshchi-ta-litvi> (дата звернення: 12.05.2025).

14. Польща в Україні. Portal *Gov.pl*. URL: <https://www.gov.pl/web/ukraina-uk/ukraine> (дата звернення: 02.05.2025).

15. Germany and Poland: Bilateral relations. *German Federal Foreign Office*. 2023. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/poland-227880> (дата звернення: 16.04.2025).

16. Ministry of National Defence of Poland. Poland in NATO – 20 Years. URL: <https://www.gov.pl/web/national-defence/poland-in-nato-20-years> (дата звернення: 17.04.2025).

17. NATO Deputy Secretary General visits Poland. *NATO*. 2025. 18 Feb. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_233221.htm (дата звернення: 13.05.2025).
18. NATO Secretary General's Annual Report 2024. Brussels : NATO Public Diplomacy Division, 2025. 102 p. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2025/4/pdf/sgar24-en.pdf (дата звернення: 20.05.2025).
19. Poland in NATO – more than 20 years. *Ministry of National Defence*. 2024. URL: https://www.gov.pl/web/national-defence/poland---nato?utm_source= (дата звернення: 17.04.2025).
20. Poland in the UN. *Gov.pl website*. URL: <https://www.gov.pl/web/un/poland-in-the-un> (дата звернення: 10.04.2025).
21. Poland to focus on security, regional cooperation during upcoming EU rotating presidency. *Central European Times*. 2024. URL: <https://centraleuropeantimes.com/2024/12/poland-to-focus-on-security-regional-cooperation-during-upcoming-eu-rotating-presidency/> (дата звернення: 06.04.2025).
22. Polish-Ukrainian Cooperation Foundation PAUCI. Foundation. URL: <https://pauci.org/en/foundation> (дата звернення: 28.04.2025).
23. Three Seas Story. *Three Seas Summit Vilnius 2024*. URL: <https://3seas.eu/about/threeseasstory> (дата звернення: 24.04.2025).
24. Über das DPJW. Deutsch-Polnische Jugendwerk. *PNWM*. URL: <https://dpjw.org/dpjw/> (дата звернення: 01.05.2025).
25. Ukraine and Poland signed a Memorandum of cooperation to support local self-government reform in Ukraine. *Government Portal*. 2014. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/247826606> (дата звернення: 12.04.2025).
26. Ukrain vs Poland: Country Size Comparison. *MyLifeElsewhere.com: Worldwide Country and City Comparison*. URL: <https://www.mylifeelsewhere.com/country-size-comparison/ukraine/poland> (дата звернення: 06.05.2025).

4) матеріали періодичної преси:

27. Водяний А. Україна вийшла на сьоме місце серед експортних партнерів Польщі. *ЛІГА.net*. 2024. 4 берез. URL: <https://biz.liga.net/en/all/all/novosti/ukraina-vyshla-na-sedmoe-mesto-sredi-eksportnyh-partnerov-polshi> (дата звернення: 15.05.2025).

28. Укрінформ. Польща підписала зі США угоду про купівлю елементів для системи Patriot на \$2 мільярди. *Ukrinform*. 2025. 31 березня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3976906-polsa-pidpisala-zi-ssa-ugodu-pro-kupivlu-elementiv-dla-sistemi-patriot-na-2-milardi.html> (дата звернення: 12.04.2025).

29. Усатенко І. 20 років перебування Польщі в ЄС стали періодом стрімкого економічного росту та наздоганяння Заходу. *Polska Agencja Prasowa*. 2024. 5 травн. URL: <https://www.pap.pl/ua/ukrainian/news/20-rokiv-perebuvannya-polschi-v-es-stali-periodom-strimkogo-ekonomichnogo-rostu-ta> (дата звернення: 15.05.2025).

30. Erling B., Charlish A. Polish government wins confidence vote after presidential election blow. *Reuters*. 2025. 11 June. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/polands-tusk-seeks-fresh-start-after-presidential-election-blow-2025-06-11/> (дата звернення: 05.06.2025).

31. Filippov A. Five Polish lessons for Ukraine on the path to EU membership. *European Pravda*. 2025. April 14. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/eng/news/2025/04/14/7209469/> (дата звернення: 27.04.2025).

32. Interesse G. China-Poland Bilateral Relations: Trade and Investment. *China Briefing*. 2024. June 28. URL: <https://www.china-briefing.com/news/china-poland-bilateral-relations-trade-and-investment/> (дата звернення: 08.05.2025).

33. Khalilova D. Reznikov: F-16 training coalition of 11 countries officially formed. *The Kyiv Independent*. 2023. July 11. URL: <https://kyivindependent.com/reznikov-f-16-training-coalition-of-11-countries-officially-formed/> (дата звернення: 08.05.2025).

34. Lessons from Poland. *Financial Times*. URL: <https://www.ft.com/content/65daa340-c73a-4715-b1d6-c87adb29d367> (дата звернення: 10.06.2025).
35. Noyan O. Germany's Baerbock attempts to square the circle with Poland. *Euractiv*. 2021. Dec 10. URL: <https://www.euractiv.com/section/politics/news/germanys-baerbock-attempts-to-square-the-circle-with-poland/> (дата звернення: 01.05.2025).
36. Nowak-Far A. Poland's integration with the EU: Economic, regulatory, and political perspectives. *Gazeta SGH*. 2024. URL: <https://gazeta.sgh.waw.pl/en/people-events/polands-integration-eu-economic-regulatory-and-political-perspectives> (дата звернення: 14.05.2025).
37. RAF Typhoons scrambled to intercept Russian aircraft in Nato airspace. *The Times*. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/raf-fighters-russian-aircraft-nato-airspace-fg6lftkpq> (дата звернення: 05.04.2025).
38. Reid, J., & Sytas, H. South Korea's Hanwha Aerospace to produce missiles in Poland. *Reuters*. 2025. April 15. URL: <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/south-koreas-hanwha-aerospace-produce-missiles-poland-2025-04-15/> (дата звернення: 06.04.2025).
39. Serohina K. Polish farmers threaten to block entire border with Ukraine after December 10. *RBC-Ukraine*. 2024. November 26. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/polish-farmers-threaten-to-block-entire-border-1732583411.html> (дата звернення: 23.05.2025).
40. Skwirowski P. Handel między Polską i Ukrainą. Który kraj na nim lepiej wychodzi? *Rzeczpospolita*. 2024. URL: <https://www.rp.pl/dane-gospodarcze/art39935541-handel-miedzy-polska-i-ukraina-ktory-kraj-na-nim-lepiej-wychodzi> (дата звернення: 21.05.2025).

Література:

41. Афанасьєв І. ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ 1991-1999 рр. В УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ ТА ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ПРАЦЯХ. *Магістеріум*. № 7.

42. Броніславський Е. Польський Діалог. Тбілісі : Ганатлеба, 1990. 640 с.
43. Бучин М. Особливості військової співпраці між Україною та Польщею в контексті російсько-української війни. 2022. С. 29–41. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-225-8-2>
44. Глібов В., Горун Д. Українсько-польські взаємини в пострадянський період. *Політика і час*. 1997. № 5-6.
45. Григоренко Ю. Баланс торгівлі продукцією ГМК Україна-Польща: аналітичний огляд. *GMK Center*. 2024. 6 лютого. URL: <https://gmk.center/ua/posts/balans-torhivli-produktsiiei-hmk-ukraina-polshcha-analitychnyj-ohliad/> (дата звернення: 20.05.2025).
46. Звягіна О. М. Ключові аспекти зовнішньої політики Польщі у дев'яності роки XX сторіччя. *Гуманітарний журнал*. 2013. № 1-2. С. 168–169.
47. Канцелярук Б. І. Наднаціональні інститути у формуванні спільної зовнішньої політики ЄС : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Київ, 2012. 18 с.
48. Кирчів А. Питання національної безпеки Республіки Польща на сучасному етапі. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 1998. №14. доступу: URL: <http://www.ji.lviv.ua/n14texts/kyrchiv.htm> (дата звернення: 20.04.2025).
49. Процюк М. О. Роль публічної дипломатії у сучасних українсько-польських відносинах : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Чернівці, 2017. 20 с.
50. Руда О. В., Піх О. М. Польща на шляху системної трансформації: зовнішньополітичні виклики та внутрішньополітичні реформи (1989–2004). *Central Eastern Europe under 1989–2022 socio-economic, political, and cultural-educational transformations: Scientific monograph*. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2022. Р. 176–203.
51. Січень І. Німеччина та Польща: від столітніх протистоянь до стратегічного партнерства. *Незалежний аналітичний центр геополітичних*

досліджень Борисфен Інтел. 2016. URL: https://bintel.org.ua/nash_archiv/arxiv-regioni/arxiv-yeuropa/arxiv-polshha/germ-pol2/ (дата звернення: 30.04.2025).

52. Gould D. M. Promoting Economic Growth and Resilience in Europe and Central Asia. *CRITICAL CONNECTIONS*. 2018. С. 45–46.

53. Kačka K. "Teorie stosunków międzynarodowych. Krytyka i systematyzacja", Jacek Czaputowicz, Warszawa 2007. *Historia i Polityka*. 2015. № 7. С. 173–180. URL: <https://doi.org/10.12775/hip.2008.009> (дата звернення: 13.06.2025).

54. Kvasha K. "Security, Europe!": Poland's Rise as NATO's Defense Spending Leader. *Wilson Center*. 2025. March 6. URL: <https://acrosskarman.wilsoncenter.org/article/security-europe-polands-rise-natos-defense-spending-leader> (дата звернення: 29.05.2025).

55. Rajca K. Poland External Relations Briefing: The State and Prospect of Polish-Chinese Relations. *Weekly Briefing*. 2024. Vol. 69, №. 4. URL: <https://china-see.eu/2024/03/22/poland-external-relations-briefing-the-state-and-prospect-of-polish-chinese-relations/> (дата звернення: 26.04.2025).

56. Okunovska Y., Hyzhko A., Prymush M. Specifics of decentralization reform in Poland and Ukraine. *EJTS European Journal of Transformation Studies*. 2020. V. 8, № 2. С. 245–256.

57. Polityka zagraniczna RP, 1989-2002 / ред.: K. Roman, S. Krzysztof. Warszawa : ASKON, 2002. 491 с.

58. Siegień P. Polish-Russian relations: a Cold War of gestures and new lows. *New Eastern Europe*. 2024. URL: <https://neweasterneurope.eu/2024/12/20/polish-russian-relations-a-cold-war-of-gestures-and-new-lows/> (дата звернення: 06.04.2025).

59. Silver L., Devlin K., Huang C. People around the globe are divided in their opinions of China. *Pew Research Center*. 2019. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/12/05/people-around-the-globe-are-divided-in-their-opinions-of-china/> (дата звернення: 28.04.2025).

60. Silver L., Huang C., Clancy L. China's Approach to Foreign Policy Gets Largely Negative Reviews in 24-Country Survey. *Pew Research Center*. 2023. July 27. URL: <https://www.pewresearch.org/global/2023/07/27/chinas-approach-to-foreign-policy-gets-largely-negative-reviews-in-24-country-survey/> (дата звернення: 28.04.2025).
61. Surwillo I., Slakaityte V. Power moves east: Poland's rise as a strategic European player. *DIIS*. 2024. URL: <https://www.diis.dk/en/research/power-moves-east-polands-rise-as-a-strategic-european-player> (дата звернення: 01.05.2025).
62. Szczerbak J. Bez wolnej Ukrainy i wolnej Polski nie będzie wolnej Europy. Centrum Ukraińsko-Polskie. *Українсько-польський центр – КПП ім. Ігоря Сікорського*. 2023. URL: <https://upc.kpi.ua/10489/bez-wolnej-ukrainy-i-wolnej-polski-nie-bedzie-wolnej-europy/> (дата звернення: 14.05.2025).